Kasvatuksen ja koulutuksen toimintakertomus 2017

Sisältö Sivu

1. Katsaus vuoteen 2017 3

2. Tunnusluvut 4

3. Talous 1.6.–31.12.2017 8
   3.1. Käyttötalous 8
   3.2. Investointimäärärahat 8
   3.3. Tuottavuus 8
   3.4. Sitovat tavoitteet 9
   3.5. PD-raha 10

4. Kasvatus ja opetus uudistuivat koko toimialalla 11
   4.1. Varhaiskasvatus 11
   4.2. Perusopetus 12
   4.3. Ruotsinkieliset palvelut 12
   4.4. Lukiokoulutus 13
   4.5. Ammatillinen koulutus, Stadin ammatti- ja aikuisopisto 14
   4.6. Vapaa sivistystyö, Helsingin työväenopisto 15

5. Digitalisaatio-ohjelma toteuttaa varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmia 16

6. Kansainvälinen toiminta 18

7. Lasten ja nuorten hyvinvointi ja osallisuus 19
   7.1. Oppilaskunta- ja Ruuti-toiminta 19
   7.2. Helsinkiläisvanhemmat tyytyväisiä varhaiskasvatukseen 20
   7.3. Kouluterveyskysely 2017 21
   7.4. Lasten hyvinvointi-indikaattoritutkimus 22

8. Tilat - uudenlaiset oppimisympäristöt 21
   8.1. Uudet ja perusparannetut tilat 22
   8.2. Palveluverkko 23
   8.3. Ympäristöpalvelut 23

9. Turvallisuus 24

10. Kasvatuksen ja koulutuksen organisoituminen 25

11. Liitetaulukot 29

12. Lähdeluettelo 33

1. Katsaus vuoteen 2017

Toimiala toteuttaa elinikäistä oppimista

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala aloitti 1.6.2017. Opetusvirasto, varhaiskasvatusvirasto, Helsingin työväenopisto ja Helsingfors arbis muodostivat uuden kasvatuksen ja koulutuksen toimialan. Uudistus mahdollistaa entistä parempaa kasvatusta ja koulutusta Helsingin päiväkodeissa, peruskouluissa, lukioissa ja oppilaitoksissa ja vahvistaa elinikäistä oppimista. Kasvatusta ja koulutusta järjestetään eri puolilla kaupunkia noin 700 toimipaikassa. Henkilöstöä toimialalla on 13 000.

Vuonna 2017 käyttöön otettu varhaiskasvatussuunnitelma ja opetussuunnitelmat eri kouluasteilla toivat uudistuksia päiväkoteihin, kouluihin ja oppilaitoksiin. Koko toimialalla vietiin läpi mittavaa pedagogista uudistustyötä – johtotähtenä lapsen, nuoren ja aikuisen hyvä oppiminen. Syksyn aikana konkretisoitui eri-ikäisten helsinkiläisten elinikäisen oppimisen polku, sillä organisatoriset rajat ylittävä yhdessä tekeminen on avannut uusia mahdollisuuksia kehittää kasvatusta ja koulutusta Helsingissä. Vuona 2017 Helsinki onnistui toteuttamaan myös koulutustakuun, kun kaikille peruskoulun päättäville löytyi jatkopaikka.

Toimialalla otettiin käyttöön ja kehitettiin monia uusia pedagogisia ratkaisuja kuten ilmiöoppimista, innovatiivisia kokeiluja monissa eri kouluissa, yritysyhteistyötä, robotiikkaa ja koko kaupunkia oppimisen ympäristönä. Varhaiskasvatuksessa käynnistettiin Lapsen opinpolku- hanke, jonka tavoitteena on sujuvoittaa hakeutumista varhaiskasvatukseen, lasten iltapäivätoimintaan ja ensimmäiselle luokalle. Vuoden 2017 aikana järjestettiin erinomaisesti onnistuneet Oppimisen Fiesta ja Taitaja 2017 –tapahtumat ja toimialan ilmiöoppiminen voitti Helsinki Design Award –palkinnon.

Entisten virastojen digitalisaatio-ohjelmien toteuttamista jatkettiin ja ne yhdistettiin koko toimialan kehittämistoiminnaksi. Pedagogisen uudistamisen edellytyksiä parannettiin edistämällä rehtoreiden ja opettajien osaamista ja kehittämällä perusinfraa. Jokaiselle opettajalle hankittiin kannettavat tietokoneet, oppilaskoneita hankittiin tuhansittain ja langattomat verkot toimivat kaikissa kouluissa ja oppilaitoksissa. Tietohallinnon hankintaprosessi ja laiterekisteri saatiin kuntoon ja kaikki toimialan tietohallintolaitteet inventoitiin.

Toimialaa rakennetaan osallistamalla ja osallisuudella

Syksyn 2017 aikana toimialan rakentaminen ja yhtenäisten toimintatapojen luominen pääsivät vauhtiin. Samalla ymmärrettiin, miten suuresta muutoksesta kaupungin johtamisjärjestelmän uudistamisessa on kyse. Toimialaa rakennettiin tiiviisti henkilöstöä osallistaen ja palvelumuotoilua hyödyntäen hyvässä hengessä ja innostuneesti.

Toimialan rakentamisessa on etsitty uutta, yhteistä tapaa toimia asiakasymmärrystä lisäten. Toimintatavaksi muotoutui *yhdessä, kokeillen, oppien*. Syksyn aikana yhteistoiminnallisesti ja henkilöstön nykytila-analyysiin pohjautuen toimialalle luotiin yhteistoiminnan rakenteet, työhyvinvointisuunnitelma 2018 ja osaamisen kehittämissuunnitelma 2018 – 2021. Prosesseista valittiin taloussuunnittelu- ja talousseuranta- sekä ict-hankinta- ja tilaprosessit, jotka työstettiin koko toimialaa käsittäviksi ja kuvattiin.

Toiminnan yhtenäistämistä ja uudistamista hidasti henkilöstövaje monissa hallinto- ja tukipalveluiden palveluissa, erityisesti tietohallinto-, hankinta- ja tilapalveluissa.

Toimiala kasvoi, palveluiden tarve lisääntyi ja tavoitteet saavutettiin

Lasten ja nuorten määrä kasvoi varhaiskasvatuksessa 831 lapsella ja perusopetuksessa 1 327 oppilaalla. Toimialalle rekrytoitiin uusia opettajia ja työntekijöitä sekä saatiin lisää erityisesti päiväkotitiloja, vaikkakin kokonaisuudessaan toimialan tilankäyttö tehostui.

Toimialan käyttötalouden kokonaismenot 1.6. – 31.12.2017 olivat 651 miljoonaa euroa ja tulot 41 miljoonaa euroa. Päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten varustamiseen ja kalustamiseen investoitiin runsaat 13 miljoonaa euroa. Toimialan talousarvio toteutui kokonaisuutena erittäin hyvin. Käyttötalouden nettomenot (menot-tulot) olivat 7,9 miljoona eli 1,3 % pienemmät kuin talousarviossa. Tulot ylittivät talousarvion noin 8 miljoonalla eurolla johtuen toimialan saamasta hankerahoituksesta. Lisäksi asiakasmaksutulot kasvoivat varhaiskasvatuksen ennakoitua suuremman asiakasmäärän seurauksena. Menot toteutuivat talousarvion mukaisesti. Kaikki toimialan seitsemän sitovaa tavoitetta saavutettiin.

Kaupunkistrategian toteuttaminen käynnistyi jo syksyllä

Kasvatuksen ja koulutuksen asiat ovat vahvasti mukana Helsingin kaupunkistrategiassa. Jo keväällä 2017 aloitettiin yhteisissä työpajoissa toimialan strategiatyö, jonka tuloksena visioksi kiteytyi *Helsinki – maailman vaikuttavin paikka oppia*.

Vuonna 2017 valmisteltiin monia strategian toimenpiteitä: ensimmäiseltä luokalta alkavaa vieraiden kielten opetusta, helsinkiläisten kielitaidon monipuolistamista monin eri tavoin, varhaiskasvatuksessa 5-vuotiaiden maksuttomuutta, koulutustakuuta perusopetuksen päättäville sekä avoimen ammattiopiston, osaamiskeskuksen, ohjaamon ja monikulttuuristen ohjaajien toiminnan jatkamista. Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelmaa työstettiin syksyn aikana monissa työpajoissa. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala on keskeisessä roolissa digitalisaation hyödyntämisessä sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisessä ja syrjäytymisen ehkäisyssä.

Kaupunkistrategia näyttää suuntaa tulevaisuuteen ja entistä parempiin palveluihin lapsille, nuorille ja aikuisille. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle on muodostunut hyvä yhteishenki ja yhteinen tekeminen rakentaa maailman parasta kasvatusta ja koulutusta kaikille helsinkiläisille.

Liisa Pohjolainen
Toimialajohtaja

2. Tunnusluvut

Varhaiskasvatus

Vuoden 2017 lopussa varhaiskasvatuksen piirissä 1-6-vuotiaista helsinkiläisistä oli 76 % eli 30 061 lasta. Varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä kasvoi vuoden 2016 lopusta 831 lapsella (3 %).

Helsingin 1-6-vuotiaista 67 % eli 26 610 oli kaupungin järjestämässä varhaiskasvatuksessa ja 9 % eli 3 451 yksityisessä varhaiskasvatuksessa. Kaupungin järjestämässä suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa oli 24 447 lasta ja ruotsinkielisessä 2 163 lasta.

Suomenkielisissä päiväkodeissa oli lapsia yhteensä 23 214 ja ruotsinkielisissä päiväkodeissa 1 866. Ostosopimuspäiväkodeissa oli vuoden lopussa lapsia 278 ja perhepäivähoidossa 971. Kotihoidon tuen piirissä oli lapsia puolestaan yhteensä 8140. Kaupungin järjestämässä maksuttomassa kerhotoiminnassa oli 1 175 lasta.

Vuoden 2017 lopussa kaupungin ylläpitämiä päiväkoteja oli 326 ja yksityisiä päiväkoteja 123 (115 suomenkielistä ja 8 ruotsinkielistä). Vuonna 2016 kaupungin ylläpitämiä päiväkoteja oli 323 ja yksityisiä päiväkoteja 122 (112 suomenkielistä ja 10 ruotsinkielistä).

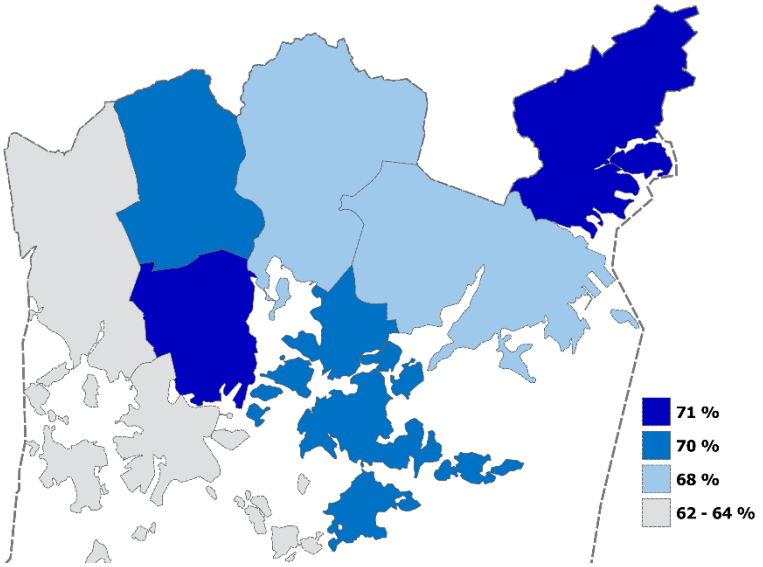

Kartta 1. Kaupungin varhaiskasvatuksessa olevat 1-6-vuotiaat 31.12.2017

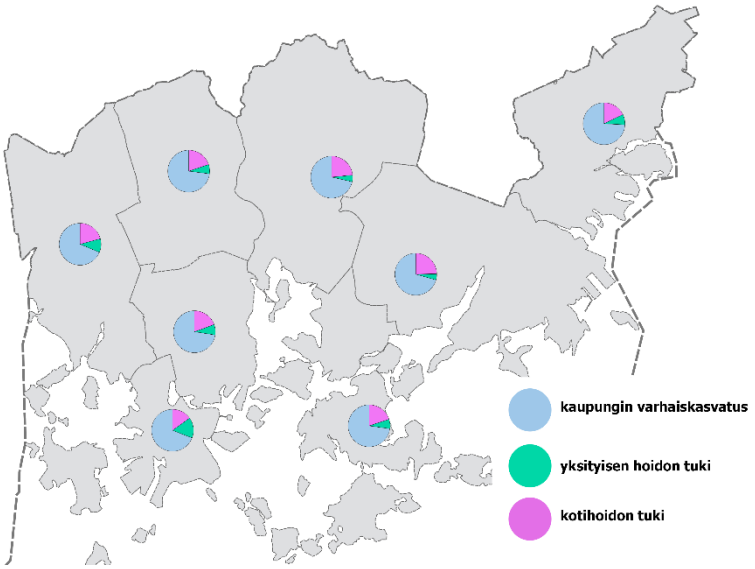

Kartta 2. Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon kattavuus 31.12.2017

Perusopetus

Helsingin peruskouluissa oli yhteensä 51 071 oppilasta. Vuodesta 2016 oppilaiden määrä on kasvanut 1 327 oppilaalla (3 %). Kaupungin ylläpitämissä suomenkielisissä peruskouluissa oli 37 627 oppilasta ja ruotsinkielisissä peruskouluissa 3 532 oppilasta. Yksityisissä tai valtion ylläpitämissä peruskouluissa oli 9 912 oppilasta.

Helsingissä oli lukuvuoden 2017 - 2018 alussa 128 peruskoulua, joista 101 oli kaupungin ylläpitämiä. Lukuvuonna 2016 - 2017 peruskouluja oli 134, joista kaupungin ylläpitämiä oli 107.

Perusopetuslain mukaisen iltapäivätoiminnan oppilaita oli 6 922, joista kaupungin järjestämässä iltapäivätoiminnassa oli 1 715 ja muiden järjestämässä avustettavassa iltapäivätoiminnassa 5 207 oppilasta.

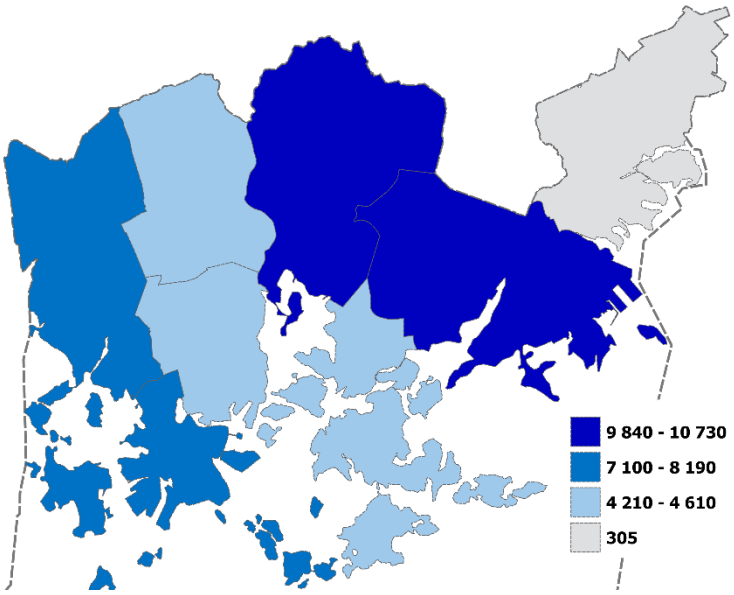

Kartta 3. 7–15-vuotiaiden määrä 31.12.2017

Lukio- ja ammatillinen koulutus

87 % helsinkiläisistä 16–18-vuotiaista opiskeli toisen asteen koulutuksessa.

Vuonna 2017 Helsingin lukioissa oli yhteensä 14 160 opiskelijaa (luku ei sisällä aikuislukioiden aineopiskelijoita). Lukio-opiskelijoiden määrä kasvoi 153 oppilaalla (1 %) vuodesta 2016. Kaupungin ylläpitämissä suomenkielisissä lukioissa oli 7 166 opiskelijaa ja ruotsinkielisissä lukioissa oli 1 203 opiskelijaa. Yksityisissä tai valtion ylläpitämissä lukioissa oli 5 791 opiskelijaa.

Helsingissä oli lukuvuoden 2017–2018 alussa aikuislukiot mukaan lukien 38 lukiota, joista 15 oli kaupungin ylläpitämiä. Oppilaitosten lukumäärä oli sama myös vuonna 2016.

Kaupungin järjestämässä ammatillisessa koulutuksessa Stadin ammattiopistossa oli oppilaitosmuotoisessa peruskoulutuksessa 8 504 opiskelijaa. Opiskelijamäärä oli 227 (- 3 %) vähemmän kuin vuonna 2016. Oppisopimuskoulutuksessa oli 2 293 opiskelijaa, oppilaitosmuotoisessa lisäkoulutuksessa 169 opiskelijaa ja maksullisessa palvelutoiminnassa

347. Opiskelijavolyymiä kuvaa opiskelijavirtaus, jonka mukaan vuonna 2017 Stadin ammattiopistossa osallistui oppilaitosmuotoiseen peruskoulutukseen 12 500 opiskelijaa, oppisopimuskoulutukseen 3 800 opiskelijaa, oppilaitosmuotoiseen lisäkoulutukseen 398 opiskelijaa ja maksullisena palvelutoimintana järjestettyyn koulutukseen 1 328 opiskelijaa, yhteensä 18 026 opiskelijaa. Lisäksi oppilaitos järjesti nuorten työpajatoimintaa, johon osallistui 263 nuorta.

Stadin ammattiopiston osuutta Helsingissä järjestystä ammatillisesta koulutuksesta voi tarkastella tilastopalvelu Vipusesta Tilastokeskuksen opiskelijatilastoista, jotka on laadittu eri tavalla kuin valtionosuustilastot. Uusimmat tiedot ovat vuodelta 2016. Näissä tilastoissa vuonna 2016 Helsingissä ammatillista tutkintoon johtavaa oppilaitosmuotoista tai oppisopimuskoulutusta oli Stadin ammattiopiston lisäksi 44 eri oppilaitoksessa. Stadin ammattiopistossa oli oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa 9 984 ja oppisopimuskoulutuksessa 3 806 opiskelijaa. Muissa oppilaitoksissa oli oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa 14 393 ja oppisopimuskoulutuksessa 7 592 opiskelijaa.

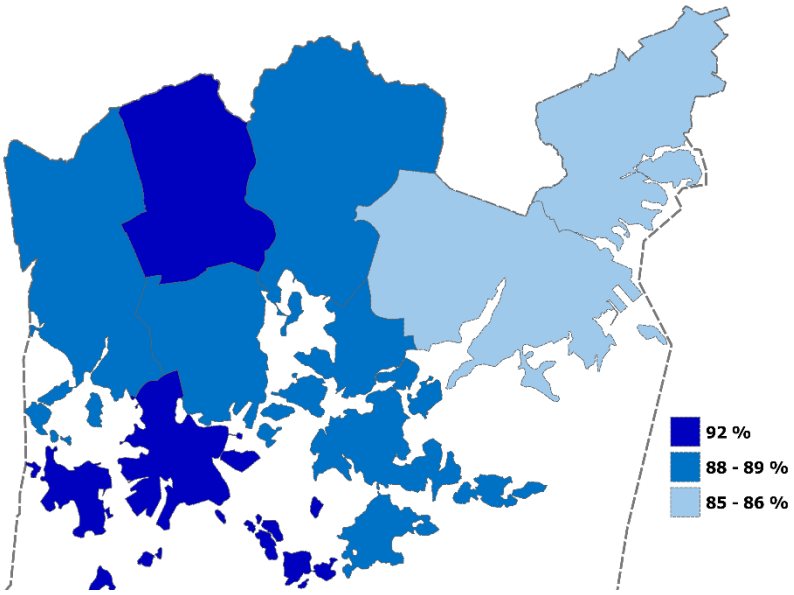

Kartta 4. Vuonna 2016 toisen asteen tutkintoon johtavassa koulutuksessa olevat 16–18-vuotiaat

Vapaa sivistystyö

Vapaan sivistystyön kursseilla opiskelevia oli yhteensä 97 991, joista 82 057 oli Helsingin suomenkielisen työväenopiston ja 15 934 ruotsinkielisen Arbiksen kursseilla. Suomenkielisessä vapaassa sivistystyössä opiskelijoiden määrä kasvoi 4 057 (5 %) ja ruotsinkielisessä laski 3 106 opiskelijalla (16 %).

Kaupungin ylläpitämiä vapaan sivistystyön toimipisteitä oli yhteensä 12 eli sama lukumäärä kuin vuonna 2016.

3. Talous 1.6. – 31.12.2017

3.1. Käyttötalous

Käyttötalouden menot kesäkuun 2017 alusta vuoden loppuun olivat noin 651 miljoonaa euroa ja tulot noin 41 miljoonaa euroa. Kun huomioidaan toimialan palvelujen alkuvuoden tulot ja menot, vuoden 2017 kokonaismenot olivat 1,1 miljardia euroa ja tulot 73 miljoonaa euroa.

Käyttötalouden nettomenot (menot-tulot) olivat 7,9 miljoona eli 1,3 % pienemmät kuin talousarviossa. Tulot ylittivät talousarvion noin 8 miljoonalla eurolla ja menot 0,1 miljoonalla eurolla.

Lisätulot kertyivät ulkopuolisesta hankerahoituksesta sekä varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen kasvu noin miljoonalla eurolla johtuu talousarviossa ennakoitua suuremmasta lapsimäärästä päiväkotihoidossa.

Toimialan menot olivat noin 100 000 euroa yli talousarvion eli toteutuivat lähes talousarvion mukaisesti. Menoylitys johtui kaupungin saamista käyttötarkoitussidonnaisista valtionavustuksista sekä muusta ulkopuolisesta rahoituksesta, joita ei pystytty huomioimaan talousarviossa. Kaupungin näkökulmasta ylitys oli tekninen, koska kasvaneet tulot vastasivat ja ylittivät kasvaneet menot.

3.2 Investointimäärärahat

Toimialan investointimäärärahat olivat 23,2 miljoonaa euroa vuonna 2017. Investointimääräraha sisälsi edellisenä vuonna käyttämättömien määrärahojen perusteella ylitysoikeutena myönnettyjä määrärahoja 2,7 miljoonaa euroa.

Investointimäärärahoja käytettiin 13,2 miljoonaa euroa. Määrärahoja jäi käyttämättä 10,0 miljoonaa euroa. Tämä johtui siitä, että hankkeita ja hankintoja siirtyi vuodelle 2018. Kasvatus- ja koulutuslautakunta esitti vuoden 2018 investointimäärärahoihin ylitysoikeutta siirtyvien hankkeiden perusteella. Käyttämättä jäi lähinnä tietotekniikkahankintoihin varattuja määrärahoja.

Viivästyneet tietotekniikkahankinnat johtuivat henkilöstöresurssien vajeesta, toimialan ja tietohallinnon uudelleen organisoinnista sekä it-hankintaprosessien tarkentamisesta ja uusimisesta. Osaltaan tietotekniikan tuotteiden toimittajat eivät pystyneet toimittamaan kaikkia hankittavia tuotteita, koska kasvatuksen ja koulutuksen hankintavolyymit ovat niin suuret. Tuotteiden saatavuus on ollut heikkoa. Muiden hankintojen osalta rakennushankkeet viivästyivät niin, että hankintoja ei voitu tehdä budjetoidun mukaisesti tai hankinta viivästyi muun muassa pitkän toimitusajan vuoksi.

3.3 Tuottavuus

Toimialan tuottavuutta mitattiin vuonna 2017 yhdistyneiden virastojen tuottavuuslaskennan pohjalta. Opetuksessa ja ruotsinkielisessä vapaassa sivistystyössä tuottavuutta oli laskettu tuottavuusindeksillä (kustannusten kehitys suhteessa asiakasmäärän kehitykseen) ja varhaiskasvatuksessa ja suomenkielisessä vapaassa sivistystyössä tuottavuusmatriisilla.

Tuottavuuden parantamisessa saavutettiin tai ylitettiin talousarviossa arvioitu taso muissa toimialan palveluissa paitsi ruotsinkielisessä lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa

koulutuksessa. Ammatillisen koulutuksen tuottavuutta laski opiskelijamäärien ja oppisopimusten määrien jääminen alle talousarvion. Menoja ei pystytty sopeuttamaan samassa suhteessa.

3.4 Sitovat tavoitteet

Toimialalla oli kaikkiaan seitsemän sitovaa tavoitetta vuoden 2017 talousarviossa. Kaikki sitovat tavoitteet toteutuivat talousarvion mukaisesti:

Varhaiskasvatus

Tavoite 1: ”Neuvola päiväkodissa” -toimintamallin käyttö laajenee Mellunkylän ja Malmi-Pukinmäen varhaiskasvatusalueille vuoden 2017 aikana.

> Tavoite toteutui. Mellunkylän ja Malmi-Pukinmäen varhaiskasvatusalueilla 3-vuotiaiden päiväkotilasten vanhemmista 38 % valitsi Neuvola päiväkodissa -toimintamallin käytön kevään 2017 tarkastuksissa.

Tavoite 2: Deflatoidut menot €/varhaiskasvatuksen palvelujen piirissä olevia lapsia (koko päiväkotihoito, koko perhepäivähoito, yksityisen hoidon ja kotihoidon tuki ja kerhot) kohden Helsingissä eivät kasva.

> Tavoite toteutui, deflatoidut menot eivät kasvaneet vuonna 2017. Deflatoidut menot palvelujen piirissä olevaa lasta kohti olivat 10 477 €/lapsi, kun ne vuonna 2016 olivat 10 650 €/lapsi.

Perusopetus sekä lukio- ja ammatillinen koulutus

Tavoite 1: Digitaalisuus ja monimuotoiset oppimisympäristöt edistävät jokaisen oppimista yhteisöllisesti ja yksilöllisesti perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa.

Mittari 1: Jokaisessa peruskoulussa on vähintään yksi monimuotoinen oppimisympäristö täyttä100 oppilasta kohti.

> Tavoite toteutui sekä suomenkielisessä että ruotsinkielisessä perusopetuksessa. Suomenkielisessä perusopetuksessa on 627 monimuotoista oppimisympäristöä 37 703 oppilaalle. Ruotsinkielisessä perusopetuksessa on 62 monimuotoista oppimisympäristöä 3 594 oppilaalle.

Mittari 2: ePortfolio otetaan käyttöön vähintään 40:ssä suomenkielisessä ja viidessä ruotsinkielisessä peruskoulussa.

> Tavoite toteutui. ePortfolio on otettu käyttöön 50 suomenkielisessä koulussa ja viidessä ruotsinkielisessä koulussa.

Mittari 3: Vähintään 50 %:lla lukioiden opettajista ja ohjaajista on digi.fi 1 -tason taidot.

> Tavoite toteutui. Taitotason 1 saavutti 57 % suomenkielisestä opetushenkilöstöstä ja 70 % ruotsinkielisestä opetushenkilöstöstä.

Mittari 4: Vähintään 50 %:lla opettajista ja ohjaajista on digi.fi 1 -tason taidot.

Tavoite toteutui. Taitotason 1 saavutti 56 % ammatillisen koulutuksen opetushenkilöstöstä.

Vapaa sivistystyö, Helsingin suomenkielinen työväenopisto

Tavoite 1: Helsingin työväenopiston opetustuntien määrä vuonna 2017 on 101 500 opetustuntia.

Tavoite toteutui. Helsingin työväenopisto on toteuttanut vuoden 2017 aikana 103 737 opetustuntia.

Vapaa sivistystyö, Helsingfors arbis

Tavoite 1: Helsingfors arbis toteuttaa 22 500 opetustuntia yhteensä noin 6 300 osallistujalle vuonna 2017.

Tavoite toteutui. Helsingfors arbis on toteuttanut 23 689 opetustuntia vuoden 2017 aikana. Helsingfors arbiksen toimintaan on osallistunut 6 523 henkilöä.

3.5 PD-raha

Osalle helsinkiläisistä päiväkodeista, peruskouluista ja lukioista kohdennettiin positiivisen diskriminaation (PD) määrärahaa syrjäytymisen ehkäisyyn. Vuonna 2017 toimialalla oli PD-rahaa käytettävissä yhteensä 4 000 000 euroa.

Vuonna 2017 suomenkielisen varhaiskasvatuksen positiivisen diskriminaation (PD-raha) määrärahaa lisättiin 350.000 eurolla, joten määräraha oli kokonaisuudessaan 1,3 milj. euroa. Talousarvioon lisätty määräraha käytettiin lastentarhanopettajien ja erityislastentarhanopettajien määrän lisäämiseen osana perusmitoitusta niille varhaiskasvatusalueille, joilla on todettu keskimääräistä suurempi PD-tuen tarve, ja joilla lastentarhanopettajan ja erityislastentarhanopettajan prosentuaalinen osuus hoito- ja kasvatushenkilöstöstä on keskimääräistä alhaisempi.

Perusopetukseen PD-rahaa oli osoitettu 2,5 miljoonaa euroa ja lukiokoulutukseen 275 000 euroa. PD-raha käytettiin pääasiassa opettajien ja koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen. Näin saatiin lisää aikuisia oppilaan tueksi arjen oppimistilanteisiin. Rahaa käytettiin myös oppimista tukevien ja eriyttävien oppimateriaalien hankintaan.

Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen VATT:n tutkimuksen mukaan Helsingin kaupungin kohdennettu PD-raha lisää oppilaiden hakeutumista toisen asteen koulutukseen ja ehkäisee näin koulutuksesta syrjäytymistä. Tutkimuksen perusteella PD-rahoitusta saavissa kouluissa oppilaat jatkavat aiempaa enemmän myös lukioon kuin ammattikouluun, mikä osaltaan lisää tasa-arvoisten koulutusmahdollisuuksien toteutumista. PD-raha on tutkimuksen mukaan tehokas ja toimiva tapa vaikuttaa segregaatioon.

4. Kasvatus ja opetus uudistuivat koko toimialalla

4.1. Varhaiskasvatus

Uusi varhaiskasvatussuunnitelma otettiin käyttöön elokuussa 2017. Syksyn aikana varhaiskasvatuksen kaikki toimipisteet (kunnalliset ja yksityiset päiväkodit, perhepäivähoito) laativat yhteisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta omat toimintasuunnitelmansa. Uusiin toimintasuunnitelmiin osallistettiin aktiivisesti lapset ja perheet.

Helsinkiläisyys näkyy varhaiskasvatussuunnitelmassa ja sen toteuttamisessa. Lapset saavat kuulua ja näkyä osana kaupunkia, ja koko kaupunki toimii lasten kasvun ja oppimisen ympäristönä.

Varhaiskasvatuksessa korostuu aiempaa enemmän kasvun ja oppimisen tavoitteellisuus, osallisuus sekä toiminnan arviointi. Uutena huomioidaan myös monilukutaito, mediakasvatus sekä digitaalisuuden ja teknologian mahdollisuudet. Työtavoissa leikki sekä laaja-alaiset kokonaisuudet korostuvat edelleen.

Kielirikasteinen esiopetus käynnistyi neljällä alueella ja neljällä kielellä: venäjä, ranska, englanti ja espanja.

Kehittävä palaute on havainnointimenetelmä, jolla saadaan tietoa toteutuvan toiminnan laadusta, lasten kokemuksista ja toiminnan kehittämistarpeista. Helsingin kaupunki ja yksitoista muuta kuntaa yhdessä Helsingin yliopiston kanssa ovat mukana Opetushallituksen hankkeessa, jossa kehittävästä palautteesta tulee varhaiskasvatuksen laadun arviointiväline. Arviointi toteutetaan lastentarhanopettajien tekemän strukturoidun vertaishavainnoinnin pohjalta. Havainnoijiksi (observoijat) on Helsingissä koulutettu 32 lastentarhanopettajaa. Vuoden 2017 aikana saatiin havaintoja 107 päiväkotiryhmästä. Havainnointien tulokset raportoidaan Tableau-järjestelmän kautta. Tulevaisuudessa saadaan vertailutietoa Helsingin tuloksista suhteessa kaikkien kuntien tuloksiin.

Neuvola päiväkodissa -palvelu laajeni 40 uuteen päiväkotiin vuonna 2017. Palvelu oli tarjolla yhteensä 87 päiväkodissa. Palvelussa perheille tarjotaan neuvolan 3-vuotistarkastus päiväkodissa. Perheet voivat itse valita, haluavatko he osallistua terveys- ja hyvinvointitarkastukseen päiväkodissa vai käyvätkö he entiseen tapaan neuvolassa 3–vuotistarkastuksessa.

Malliin kuuluu lapsen etukäteishavainnointi päiväkodissa ja neuvolapäivänä terveydenhoitajan suorittama terveystarkastus sekä hammashoitajan tekemä suun terveyden tarkastus. Palveluun kuuluu myös keskustelu, jossa ovat mukana vanhemmat, päiväkodin työntekijä, terveydenhoitaja ja hammashoitaja. Keskustelun aiheet valikoituvat vanhempien toiveista. Aiheena voi olla esimerkiksi lapsen uhma, perheen yhteinen aika tai muu vanhempien oma toive

Neuvolatarkastuksia tehtiin 2016–2017 seuraavissa päiväkodeissa:

Kallio-Ullanlinna-Vironniemi varhaiskasvatusalueella
Franzénia, Masto, Aleksi, Suomenlinna, Alppimaja, Tähtitorni, Kallio, Kaleva, Meripirtti, Kaivopuisto, Kaisla, Haukka, Terhi, Luotsi, Rööperi, Linnunlaulu, Onnela, Virkkula, Wilhola, Vironniemi, Eira ja Katajanokka.

Kampinmalmi-Lauttasaari-Töölö varhaiskasvatusalueella
Jaala, Melkko, Saukko, Veijari, Leppäsuo, Maininki, Maria, Lokki, Silkkiuikku, Päiväpirtti, Särki, Telkkä, Lapinlahti, Pajalahti, Lunni, Kivelä, Fregatti, Itämeri, Kamppi, Laivuri, Ratikka, Riikka, Ruoholahden lastentalo ja Topelius.

Mellunkylän varhaiskasvatusalueella
Fallpakka, Laakavuori, Varhela, Saana, Tunturi, Loimi, Liinakko, Pihapirtti, Lammikko, Kontula, Humikkala, Sakara, Nalli, Kivilinna, Portti, Ruuti, Haikara, Inari, Kuovi, Jousi, Kurki.

Malmi-Pukinmäki varhaiskasvatusalueella
Immola, Tilhi, Impivaara, Saniainen, Poutapilvi, Puimuri, Aapiskukko, Kotinummi, Karvikka, Longinoja, Suvi, Vilppula, Asteri, Viskuri, Ylä-Malmi, Takatasku, Savela, Sinivuori ja Nuotti.

4.2. Perusopetus

Perusopetuksen uusi opetussuunnitelma otettiin käyttöön kokonaisuudessaan vuosiluokilla 1–6 vuonna 2017. Myös vuosiluokkien 1–6 todistuslomakkeet uudistettiin vastaamaan uutta opetussuunnitelmaa. Vuosiluokkien 7–9 osalta toteutettiin uuden opetussuunnitelman yleistä osaa. Lisäksi 1.elokuuta 2017 otettiin käyttöön vuosiluokan 7 oppiaineosuus. Opetussuunnitelma ohjaa kokonaisvaltaiseen arviointikulttuurin muutokseen, jossa arviointi on osa oppimisprosessia ja oppijalla on aktiivinen rooli omassa oppimisprosessissaan.

Ilmiöopetus vahvistui kaikissa kouluissa. Helsingissä ilmiöpohjaisilla oppimiskokonaisuuksilla tarkoitetaan kokonaisvaltaista, tietojen ja taitojen eheytettyä opiskelua, jossa tarkastellaan todellisen maailman ilmiötä oppiainerajat ylittäen. Jokainen oppilas opiskelee vähintään kaksi tällaista oppiainerajat ylittävää, pitkäkestoista monialaista oppimiskokonaisuutta lukuvuoden aikana. Ilmiöpohjaiset oppimiskokonaisuudet koskevat kaikkia oppiaineita ja ne toteutetaan yhteistyössä eri oppiaineiden opettajien ja muun henkilöstön sekä yhteistyötahojen kanssa. Oppilaat osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja työtapojen valintaan sekä arviointiin.

Inklusiivinen opetus valmistavassa opetuksessa aloitettiin perusopetuksessa vuosiluokilla 1 - 2 kaikissa peruskouluissa. Valmistavan opetuksen oppilaat opiskelevat omassa lähikoulussaan oman ikäryhmänsä kanssa.

4.3. Ruotsinkieliset palvelut

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma, uudistettu toimintasuunnitelma ja uusi lapsen varhaiskasvatussuunnitelma otettiin käyttöön 1. elokuuta 2017. Känn teknologin i daghemmen -hanketta toteutettiin ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa. Hanke jatkuu huhtikuun 2018 loppuun.

Esiopetuksen henkilöstö toimi kiinteässä yhteistyössä perusopetuksen henkilöstön kanssa opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Ilmiöpohjaisia oppimiskokonaisuuksia toteutettiin yhdessä esi- ja perusopetuksen oppilaiden kanssa.

Itäisellä alueella toteutettiin Kielirikas Helsinki -hankkeen piirissä saksan kielen etäopetusta neljännelle vuosiluokalle digitaalisia välineitä hyödyntäen. Kokeilu laajenee vuonna 2018 koskemaan myös viidennen vuosiluokan oppilaita.

Grundskolan Norsen toteutti Den läsande skolan -hanketta. Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa oppilaiden ruotsin kielen kehitystä ja inspiroida heitä lukemaan.

Ruotsinkielisessä palvelukokonaisuudessa järjestettiin päiväkotien, koulujen, lukioiden ja Arbiksen esimiesten yhteisiä kokouksia ja koulutuksia. Pedagoginen osaamiskeskus kehitti toimintaansa koskemaan myös lukioita. Osaamiskeskus järjesti koulutusta päiväkotien, koulujen ja lukioiden henkilöstölle. Henkilöstön täydennyskoulutusta toteutettiin myös yhteistyössä pääkaupunkiseudun Kohur (Kompetensutveckling i huvudstadsregionen) kanssa. Lukiot ja Arbis osallistuivat puolestaan Mentorope-hankkeeseen. Lisäksi kaikissa peruskouluissa on asiantuntijaopettajien tuella toteutettu portfolio-oppimiseen ja arviointiin liittyvää koulutusta. Ruotsinkieliset asiantuntijaopettajat ovat tukeneet toimintakulttuurin muutoksessa ja digitalisaation toteutuksessa.

Suomen juhlavuoden teema nostettiin esiin Arbiksen luento- ja kurssitarjonnassa muun muassa järjestämällä yhteiskursseja lapsille, vanhemmille ja isovanhemmille.

Yhteistyössä Stadin aikuisopiston ossaamiskeskuksen kanssa Arbis järjesti ruotsinkielistä maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutusta ja syksyllä ensimmäinen ruotsinkielinen työvoimapoliittinen kotoutumiskoulutus pääkaupunkiseudulla saatettiin onnistuneesti loppuun. Myös Euroopan sosiaalirahaston hanke SFX Svenska päättyi vuoden 2017 aikana. Hankkeen loppuseminaari pidettiin toukokuussa 2017 Pikkuparlamentissa.

Yhdessä pääkaupunkiseudun muiden kunnallisten kansalaisopistojen kanssa Arbis käynnisti sekä metropolialueen vapaan sivistystyön visio 2027 -työn että yhteisen ilmoittautumisportaalin Ilmonetin kehittämisen käyttäjäystävällisemmäksi.

4.4. Lukiokoulutus

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi lokakuussa 2017 Helsingin kaupungille seuraavat **erityiset koulutustehtävät**: musiikki- ja tanssipainotteinen opetus Sibelius-lukiossa, kuvataidepainotteinen opetus Helsingin kuvataidelukiossa, urheilupainotteinen opetus Mäkelänrinteen lukiossa, ilmaisutaitopainotteinen opetus Kallion lukiossa, luonnontiedepainotteinen opetus Helsingin luonnontiedelukiossa ja englanninkielinen IB-opetus Ressun lukiossa.

Painotettua opetusta on seuraavissa lukioissa: Alppilan lukiossa kansainvälisyys ja kulttuurien tuntemus, Etu-Töölön lukiossa yrittäjyys, Helsingin kielilukiossa kielet ja kansainvälisyys, Helsingin medialukiossa media, Ressun lukiossa tiede ja Vuosaaren lukiossa logistiikka.

Lukioiden uudet opetussuunnitelmat otettiin käyttöön 1.8.2016. Ne perustuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta, tavoitteellisesta ja itseohjautuvasta toiminnasta. Lukioiden painopistealueena on ollut arvioinnin uudistaminen ja monipuolistaminen. Hyviä arviointikäytänteitä on koottu ja jaettu kollegoille muun muassa Helsingin kaupungin lukioiden opettajien yhteisessä veso-päivässä.

Opettajien digiosaamista on tuettu erilaisilla koulutuksilla. Jokaisesta lukiosta kaksi opettajaa on pitkäkestoisessa vertaistutorkoulutuksessa. Vertaistutorit tukevat lukioiden digitalisaatiota ja menetelmällistä kehittämistä opetussuunnitelman toteuttamisessa. Ylioppilaskirjoituksissa noin puolet kirjoitettavista kokeista on digitaalisia. Koetilat on varustettu tarvittavin välinein ja kokeet ovat sujuneet hyvin. Kaikki kokeet tehdään digitaalisina keväällä 2019.

Lukioiden työelämäyhteistyötä on edistetty luomalla ja pilotoimalla lukioon soveltuvia yhteistyön toimintamalleja. Hankkeessa kehitetään opetus- ja ohjaushenkilöstön työelämätuntemusta sekä työelämälähtöistä pedagogiikkaa. Tavoitteena on kehittää työelämäyhteistyön malli, jossa opetus- ja ohjaushenkilöstö tukee opiskelijoiden oppimista työelämälähtöisesti siten, että opiskelijoiden urasuunnitelmat vahvistuvat.

Lukioiden opinto-ohjauksen viranhaltijat, joilla ei ole muuta opetusta kuin opinto-ohjausta, ovat osallistuneet opinto-ohjaajien vuosityöaikakokeiluun. Opinto-ohjaajan tehtävät pyritään saamaan näkyviksi ja työmäärä arvioitavaksi.

4.5. Ammatillinen koulutus, Stadin ammatti- ja aikuisopistossa

Ammatillisen koulutuksen reformi

Stadin ammatti- ja aikuisopistossa käynnistyi lukuisia merkittäviä uudistuksia. Ammatillisen koulutuksen reformiin valmistautuminen leimasi toimintavuotta. Ammatillisen koulutuksen lainsäädännön uudistuksen mukaisesti käynnistettiin valmistelutyö, joka koski ammatillisten perustutkintojen yhteisiä toteutustapoja, henkilökohtaistamista, pedagogista kehittämistä ja organisaatiouudistusta.

Toimintavuonna valmisteltiin myös uutta järjestämislupahakemusta. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi Helsingin kaupungille uuden ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvan, joka tulee voimaan 1.1.2018. Merkittävimmät muutokset koskivat luonto- ja ympäristöalan perustutkinnon, puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan ammattitutkinnon sekä johtamisen erikoisammattitutkinnon ja lähiesimiehen ammattitutkinnon saamista järjestämislupaan. Ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuutta edistettiin mm. tehostetulla markkinoinnilla ja asiakaslähtöisellä ohjauksella. Opiskelijamäärätavoitteet eivät kuitenkaan toteutuneet suunnitelman mukaisesti, eikä läpäisytavoite toteutunut.

Taitaja2017 Helsinki -tapahtuma

Stadin ammatti- ja aikuisopisto vastasi Taitaja2017 Helsinki -tapahtuman järjestelyistä. Tapahtuma oli Suomi 100 -juhlavuoden ammatillisen koulutuksen valtakunnallinen päätapahtuma. Se järjestettiin 15.–18.5.2017 Helsingin Messukeskuksessa. Kilpailijoita oli 583 ja heitä seurasi lähes 100 000 kävijää. Tapahtumassa järjestettiin ammattitaidon suomenmestaruuskilpailut, perusopetuksen 7.–9.-luokkalaisille tarkoitettu Taitaja9-finaalikilpailu, erityisen tuen piirissä opiskelevien TaitajaPlus-kilpailu, 3-päiväinen suurseminaari, kansainvälinen seminaari sekä useita erilaisia oheistapahtumia kolmen päivän ajan. Tapahtuman loppuraportti on sivulla http://taitaja2017.fi/2017julkaisu/.

Vuosityöaikakokeilu

Vuonna 2017 Stadin ammattiopistossa alkoi vuosityöaikakokeilu. Keväällä 2017 henkilöstöä informoitiin kokeilusopimuksesta, esimiehiä perehdytettiin työaikasuunnitelmien laadintaan ja jokaiselle opettajalle laadittiin lukuvuotta 2017–2018 koskeva työaikasuunnitelma, joka kattaa kaiken opettajan tekemän työn. Kokeilussa on mukana noin 600 opettajaa. Kokeilu alkoi elokuussa 2017 OAJ:n ja KT:n neuvotteleman ammatillisia oppilaitoksia koskevan kokeilusopimuksen mukaisesti. Työajan suunnittelussa otettiin käyttöön MultiPrimus-järjestelmän Kurre ja työajan seurannassa Wilma. Kokeilun toteutumista on seurattu ja ohjattu kokeilua varten perustetussa seuranta- ja arviointiryhmässä. Kokeilua varten on laadittu paikallinen kokeilusopimuksen soveltamisohje sekä pidetty koulutustilaisuuksia ja ohjeistettu asianosaisia erilaisin tiedottein. Alkuvaiheen kokemukset vuosityöaikajärjestelmästä ovat olleet pääosin positiivisia. Kokeilu jatkuu edelleen.

Stadin osaamiskeskus

Helsingin kaupunginhallitus kohdensi maaliskuussa 2016 päätöksellään 10 miljoonan euron erillismäärärahan turvapaikanhakijoiden kotoutumisen edellytysten ja maahanmuuttajien hyvän kotouttamisen varmistamiseksi. Tästä määrärahasta kohdennettiin 7,5 miljoonaa euroa Stadin

osaamiskeskus -pilotin käynnistämiseksi. Pilotin tarkoitus oli sujuvoittaa kotoutumispolkuja ja luoda mallia maahan muuttaneiden osaamisen kehittämiseksi ja hyödyntämiseksi. Hankekokonaisuuden tuloksia esiteltiin kaupunginhallituksessa huhtikuussa 2017.

Stadin osaamiskeskuksen perustamista edelsi selvitystyö, jonka mukaan kotoutumista tukevat koulutuspalvelut ovat pirstaleinen kokonaisuus, joka ei aina vastaa asiakkaiden vaihteleviin tarpeisiin. Sosiaali- ja terveystoimen toiminta- ja työkykyä tukevat palvelut eivät tuolloin liittyneet koulutuskokonaisuuteen tarpeeksi tiiviisti.

Stadin osaamiskeskus on rakennettu toteuttamaan valtion kotouttamista koskevaa toimintasuunnitelmaa. Toimintasuunnitelma rakentuu seuraavien teesien pohjalle: koulutukseen ja työelämään siirtymistä nopeutetaan, suomen kielen taidon hankkimis- ja täydentämismahdollisuuksia parannetaan sekä moniammatillinen tuki, kielitietoinen opetus sekä kuraattorityö vahvistetaan.

Osaamiskeskustoiminnan vuosibudjetti on ollut vuonna 2017 noin 4,7 miljoonaa, joista edellä kuvattuihin toimenpiteisiin on resursoitu 3,3 miljoonaa. Sen lisäksi sosiaali- ja terveystoimialalle on rakennettu kuntouttavia palveluja ja parannettu peruspalveluja, jotka ovat tukeneet osaamiskeskuksen asiakkaita. Vuoden 2017 aikana osaamiskeskukseen tuli 1 230 asiakasta, joista 660 päätti palvelun. Päättäneistä 52 prosenttia aloitti ammatillisen koulutuksen ja 18 % työllistyi suoraan, 9 % ohjautui erilaisiin kielikoulutuksiin tai aikuisten perusopetukseen.

Brygga

Stadin ammattiopiston Brygga siltana tutkintoon johtavaan koulutukseen ja työelämään kokosi yhteen ammatillista tutkintoa edeltävät valmistavat koulutukset, avoimet opinnot, nuorten työpajatoiminnan ja muut palvelut. Vuoden 2017 alussa kahvilat Villa Ullas ja Aleksis siirtyivät osaksi Bryggan työpajatoimintaa. Lisäksi yrityksissä tapahtuvaa työpajatoimintaa laajennettiin ja kehitettiin Aluehallintoviraston kehittämisrahoituksella.

Osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen sekä tutkinnon osien suorittamiseen avoimissa oppimisympäristöissä syntyi digitaalinen oppimispeli.

Kaupungin kesätöistä sai halutessaan avoimien opintojen kautta osaamistodistuksen.

4.6. Vapaa sivistystyö, Helsingin työväenopisto

Työväenopiston toiminta perustuu paikalliseen ja alueelliseen sivistystarpeeseen. Vuonna 2017 tavoitteita olivat ainealakohtaisten opetussuunnitelmien valmistelu ja soveltaminen, osallisuuden edistäminen sekä ryhmän käytön kehittäminen opetuksessa ja Suomi 100 -juhlavuosi. Ainealojen opetussuunnitelmat valmistuivat ja niitä sovellettiin jo syyslukukaudella 2017.

Kuntalaisten osallisuus työväenopistossa -hankkeen tavoitteita olivat ajanmukaisen tiedon saaminen kuntalaisten muuttuvasta koulutustarpeesta ja kehittää ja kokeilla kuntalaisten osallistamisen menetelmiä sekä lisätä niiden käyttöä työväenopiston toimintaa kehitettäessä. Hanke sai Opetushallituksen kokeilu- ja kehittämismäärärahaa. Keväällä kuntalaisille suunnattuun nettikyselyyn vastasi 1 607 kaupunkilaista. Kyselyn pohjalta opisto tarjosi 140 toivekurssia syksyllä 2017. Lokakuussa osallistaminen jatkui ja opiston henkilökunta haastatteli Opistotreffeillä lähes 100 kaupunkilaista.

Työväenopiston päätapahtumat Suomi 100 -juhlavuonna olivat Metsäfestivaali, Metsäsymposium ja 100 askelta Suomeen.

Asiakastyytyväisyys työväenopiston palveluihin oli korkea, kokonaiskeskiarvo oli 4,16/5 (4,23).

5. Digitalisaatio-ohjelma toteuttaa varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmia

Toimialalla toteutettiin kasvatuksen ja koulutuksen digitalisaatio-ohjelmaa 2016 - 2019, joka pohjautuu entisten virastojen digitalisaatio-ohjelmiin ja tavoitteisiin. Ohjelma toteuttaa varhaiskasvatuksen ja eri koulutusasteiden uusia opetussuunnitelmia. Sen päätavoitteena on tulevaisuuden hyvä oppiminen, jolle tietoteknologia luo mahdollisuudet. Olennaista on liittää digitaalinen teknologia oppilaan oppimisprosessiin pedagogisesti mielekkäällä tavalla rikastuttamaan oppimista. Ohjelman lähtökohtina ovat oppimisen laajeneminen luokkahuoneen ulkopuolelle monimuotoisiin oppimisympäristöihin, oppijan osallistuminen ja osallisuus, yhteisöllisyys ja tulevaisuuden taitojen oppiminen.

Osaamisen, toimintakulttuurin ja johtamisen kehittäminen

Toimialan kaikilla tasoilla vahvistettiin muutos- ja verkostojohtamista. DISC-toimintatyylianalyysin perusteella analysoitiin eri tasojen johtajien valmiuksia muutosjohtamiseen. Yhtenäistä toimintakulttuuria, muutosjohtamisen taitoja sekä digitaalisen oppimisen ja opetuksen kehittämistä on valmennettu toimialan yhteisissä kehittämisseminaareissa. Kouluissa toimintakulttuurin muutos saadaan aikaan rehtorien systemaattisella muutosjohtamisella. Digitalisaation johtamista ja opetuksen uudistamista on käsitelty säännöllisesti rehtoritapaamisissa, seminaareissa ja rehtoreiden kuukausikokouksissa.

Opetushenkilöstön ja rehtorien digitaalista osaamista on kehitetty itsearviointien ja digi.hel.fi-taitotasojen avulla. Näiden pohjalta on toteutettu täydennyskoulutusta, tuotettu verkkomateriaalia ja luotu tutor-opettajaverkosto vahvistamaan erityisesti tietoteknologian opetuskäytön perus- ja syventävää osaamista.

Marraskuussa 2017 järjestettiin Oppimisen Fiesta -tapahtuma, johon osallistui 2 000 kävijää. Digitalisaation pedagogista muutosta käsiteltiin monipuolisesti puheenvuoroissa, keskusteluissa sekä tapahtuman demoalueella. Syksyllä 2017 järjestettiin kerran kuussa kaikille helsinkiläisille avoimia keskustelutilaisuuksia eli digimiittejä, joissa kerrottiin digitalisaatio-ohjelman käytännön toteutuksista.

Henkilöstön osaamisen kehittämisen tavoite saavutettiin koskien digitalisaatiota, kun yli 50 prosenttia opettajista suoritti digi.fi-taitotason osaamismerkin.

Innovatiiviset kokeilut

Innovatiivisten kokeilujen ydinajatuksena on mahdollistaa ja innostaa kaikki Helsingin kaupungin koulut kehittämään omaa digitaalista toimintakulttuuriaan sekä innovoimaan tulevaisuuden koulun rakenteita ja pedagogisia ratkaisuja. Uuden pedagogiikan ja digitalisaation innovatiivisia kokeiluja on toteutettu yli 60 koulussa. Kokeilukoulujen toimintaa on ohjattu ja kehittämistyötä tuettu kokeilukouluille järjestetyissä seminaareissa ja teemakohtaisissa koulutuksissa. Joissakin kouluissa on jo nyt syntynyt uudenlaisia toimintamalleja ja työskentelyä, toisissa kouluissa ollaan vielä kehittämistyön alussa.

Asiantuntijaopettajien verkosto on toiminut innovatiivisten kokeilukoulujen kehittämisen tukena. Verkosto on kehittänyt uusia pedagogisia menetelmiä, laatinut videoita ja kouluttanut opettajia koko kaupungin tasolla. Verkostossa on 40 opettajaa kaupungin peruskouluista ja lukioista.

Yhteiskehittely yritysten kanssa on mahdollistanut uutta pedagogiikkaa tukevien innovatiivisten teknologisten ratkaisujen kuten 5G-pedagogiikan, Maker's Space -tilojen, ja IoT:n kokeilemisen kouluissa. Uuden oppimisen ja oppimisympäristön Smart School -konseptin luominen on käynnistynyt syksyllä 2017.

Syksyllä 2017 nimettiin Helsingin kymmenen innovatiivista edelläkävijäkoulua kansainväliseen HundrED -verkostoon. Näille kouluille HundrED tarjoaa ensimmäisten joukossa informaatiota ja kokemuksia siitä, mitä maailman muissa innovaatiokouluissa tapahtuu.

Oppimisympäristöt ja digitaaliset materiaalit

Koulujen fyysisiä oppimisympäristöjä on kehitetty, jotta ne ovat avoimia, monipuolisia, joustavia ja mahdollistavat erilaisia työskentelytapoja sekä vahvistavat yhdessä tekemistä ja yhteisöllisyyttä. Tämä on otettu huomioon myös uusien rakennuskohteiden ja perusparannusten suunnittelussa ja toteutuksessa mahdollisuuksien mukaan. Oppimisympäristöä on laajennettu koskemaan koko kaupunkia ja jokaisessa koulussa ja oppilaitoksessa on uusia, joustavia oppimisen tiloja. Yhteistyö kaupungin muiden toimialojen, erityisesti kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialan sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, on laajentanut oppimisympäristöä.

Digitaalisten oppimateriaalien valintakriteerit on päivitetty vastaamaan uuden opetussuunnitelman oppimiskäsitystä.

Opetusta ja oppimista tukevan tietojärjestelmäkokonaisuuden kehitys

Tietojärjestelmäkokonaisuus kattaa opetuksen, oppimisen ja toiminnan tarpeita palvelevat tietojärjestelmät, niiden tietoarkkitehtuurin ja kokonaisuuden vaatiman teknisen alustan kehittämisen. Olennaista tietojärjestelmäkehityksessä on toiminnan vaatimusten ymmärtäminen. Tästä syystä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla käynnistettiin vuoden 2017 lopussa kokonaisarkkitehtuurityö toimialan johdon kanssa. Työ käynnistettiin määrittelemällä, mitä toimintoja varhaiskasvatus, perusopetus, lukio-opetus, ammatillinen koulutus ja vapaa sivistystyö tarvitsevat palvelunsa toteuttamista varten. Seuraavaksi laadittiin visio palveluiden asiakkaiden näkökulmasta oppimisen ja kasvamisen tueksi tarvittavista tulevaisuuden digipalveluista.

Lisäksi Stadin ammatti- ja aikuisopistossa siirryttiin kevään aikana uuteen Visma in School, opiskelijahallintojärjestelmään. Uuden järjestelmän mukana opiskelijahallinnossa otettiin käyttöön Primus, opetuksen resursoinnissa Kurre ja opettajille, opiskelijoille sekä huoltajille tuli käyttöön selainpohjainen Wilma-alusta.

Oivalluksia varhaiskasvatukseen!

Oivalluksia varhaiskasvatukseen! -hanke jatkui vuonna 2017. Hankkeessa on kehitetty yhdessä esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä sekä vahvistettu varhaiskasvattajien mediapedagogista osaamista ja lasten monilukutaidon kehittymistä. Toiminnallisella ohjauksella mallissa edistetään uusien esiopetuksen opetussuunnitelman sekä varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen pedagogiikan ja toimintakulttuurin juurruttamista helsinkiläiseen varhaiskasvatukseen.

Oppijan palvelupolku

Vuonna 2017 toimialalla käynnistettiin visiotyö oppimisen ja kasvamisen tueksi tarvittavista tulevaisuuden digipalveluista. Oppijan palvelupolku – hankkeessa tavoitteena on tarjota

perheille ja eri-ikäisille oppijoille kaikki palvelut sähköisessä muodossa, selkeästi ja yhdestä paikasta.

Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa toteutettiin kokeilu varhaiskasvatuspalveluihin hakeutumisen sujuvoittamisesta ja koululaisten iltapäivätoiminnan sähköisestä hakeutumisesta. Vuonna 2017 perheitä oli antamassa palautetta ensimmäisestä nettisivupilotista, jota kokeiltiin heti alussa keskustelun käynnistämiseksi ja palvelun konkretisoimiseksi. Työn edetessä asiakkaita kutsuttiin erilaisiin työpajoihin ideoimaan ja antamaan palautetta tehdystä kehitystyöstä. Varhaiskasvatuspalveluun hakeutumisen sujuvoittamiseksi määriteltiin kokeilun sisällöksi karttaan pohjautuva tiedonhaku, sujuva palveluun hakeutuminen ja digitalisaation mahdollistava asiakasohjausprosessi. Varsinainen toteutus valmistuu vuoden 2018 aikana. Tavoitteena on tarjota perheille ja eri-ikäisille oppijoille kaikki palvelut sähköisessä muodossa selkeästi ja yhdestä paikasta.

Tietotyövälineet opettajille ja oppijoille

Vuosien 2016 ja 2017 aikana oppilaille hankittiin kannettavia tietokoneita lähes 16 000 kpl. Lisäksi kaikille opettajille hankittiin kannettavat tietokoneet vuoden 2017 loppuun mennessä. Koulujen ja oppilaitosten langatonta verkkoa on kehitetty, mutta tämä vaatii edelleen kehitystoimenpiteitä vuoden 2018 aikana. Toimiala on myös uudistanut ICT-hankintaprosessin. Laitehallintaa varten toimiala on rakentanut sähköisen ICT-laiterekisterin.

6. Kansainvälinen toiminta

Oppilaiden ja opiskelijoiden liikkuvuus sekä muu oppijoiden osaamista tukeva ja kehittävä kansainvälinen toiminta, kuten leirikoulut, hanketoiminta, työssäoppimisjaksot, kilpailutoiminta ja ulkomaiset vierailijat, kuuluvat helsinkiläisten koulujen ja oppilaitosten toimintaan. Vuonna 2017 ryhdyttiin kehittämään myös varhaiskasvatuksen kansainvälistä toimintaa.

Pääyhteistyökumppanit olivat vuonna 2017 Euroopan maiden kaupungit, Pietari, Moskova ja Peking.

Vuonna 2017 päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa oli noin 170 vierailutapahtumaa ja vierailijoita oli yli 1 000.

Virallisina Suomi 100 -tapahtumina Helsingissä järjestettiin Taitaja 2017 -kilpailu, jossa yli 50 kilpailijaa maailmalta testasi osaamistaan ammattitaitokilpailuissa. Lisäksi järjestettiin kansalliset yleissivistävän koulutuksen Kansainvälisyyspäivät, joiden osallistujamäärä rikkoi aiemmat ennätykset.

Perusopetuksen kansainväliseen toimintaan kuului leirikouluja ja Erasmus+ -hankeyhteistyötä. Vuoden kruunasi Cambridgen herttuan prinssi Williamin vierailu Lauttasaaren ala-asteella.

Lukioiden kansainvälisen toiminnan esimerkkinä Mäkelänrinteen lukion opiskelijat ovat kunnostautuneet Suomen edustajana koululaisten koripallon MM-kisoissa (ISF) Kroatiassa ja suunnistuksen MM-kisoissa Sisiliassa.

Stadin ammatti- ja aikuisopiston hankerahoituksella mahdollistettiin Bryggan opiskelijoiden opintojakso Tanskassa ja lähihoitaja-huippuosaajien valmennusleiri Norjassa. Future is in our Hands -hanke ratkoi oppilaitoksen toimialarajat ylittäen tulevaisuuden työelämän haasteita yhdessä englantilaisten, hollantilaisten ja espanjalaisten oppilaitosten kanssa.

Helsingin työväenopistolla oli kaksi Erasmus -hanketta, joista NetworkingRefugees -verkostohankkeessa käsiteltiin partnerimaiden vapaan sivistystyön onnistuneita kokeiluja pakolaisten ja maahanmuuttajien koulutuksessa.

7. Lasten ja nuorten hyvinvointi ja osallisuus

7.1. Oppilaskunta- ja Ruuti-toiminta

Perusopetuksen oppilaskuntapäivät pidettiin syyskuussa ja niihin osallistui noin 200 oppilasta opettajineen. Oppilaskuntapäivillä pohdittiin, miten oppilaat voivat vaikuttaa koulussa ja ideoitiin uusia toimintamalleja. Palvelumuotoilua hyödynnettiin työpajoissa ja jaettiin hyviä käytänteitä, innostusta ja osaamista.

Kaupungin lukioiden opiskelijakunnan hallitusten edustajat työstivät videon 100-vuotiaan Suomen kunniaksi. Kaikissa lukioissa 100-vuotiasta Suomea käsiteltiin ilmiöopiskelun keinoin. Lukiokohtaisen ilmiöopiskelun lisäksi nuoret ideoivat ja toteuttivat yhdessä videon, johon he kuvasivat ajatuksiaan Suomesta nyt ja tulevaisuudessa. Video julkaistiin pormestari Jan Vapaavuoren isännöimässä tilaisuudessa marraskuussa. Video: https://www.youtube.com/watch?v=TrWnmKefQhQ&feature=youtu.be

Stadin ammattiopiston opiskelijoille järjestettiin ammatillisen koulutuksen reformiin liittyviä työpajoja, joissa pohdittiin uuden lain mukanaan tuomia haasteita.

Ruuti-ydinryhmän vaalit järjestettiin marraskuussa. Ehdolle voivat asettua ja antaa äänensä kaikki 13–17-vuotiaat helsinkiläiset nuoret. Äänestys toteutettiin nyt ensimmäisen kerran kouluissa ja oppilaitoksissa nuorisotyöntekijöiden opastuksella. Äänestysprosentti nousi 39,9 prosenttiin (edellisenä vuonna 11,9 %).

Syksyllä 2017 käynnistyi Ruuti-vaikuttamisjärjestelmän kehittäminen. Joulukuussa kaupunginhallitus teki päätöksen uudistetun Ruudin käyttöönottamisesta. Uudistuksen jälkeen Ruudin ydinryhmä on nimeltään nuorisoneuvosto ja se asettuu kaupungin uudessa osallisuusjärjestelmässä vammaisneuvoston ja vanhusneuvoston rinnalle.

Kuva 5. Ruuti-vaikuttamisjärjestelmän toimintaperiaatteet, tavoite ja toimintamuodot

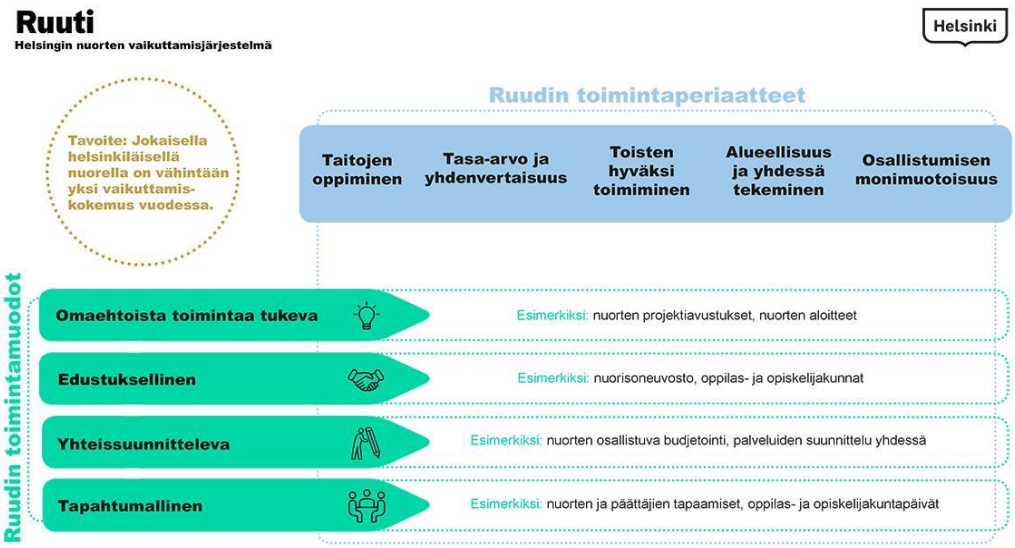

Kaupunginhallitus päätti myös nuorten osallistuvan budjetoinnin kehittämisestä. Tavoitteena on luoda nuoren näkökulmasta yhtenäinen malli, jossa yhdistyvät Ruuti-raha, alueellinen nuorten osallistuva budjetointi sekä syksyllä 2018 käynnistyvä kaupunkitasoinen osallistuva budjetointi.

7.2. Helsinkiläisvanhemmat tyytyväisiä varhaiskasvatukseen

Pääkaupunkiseudulla asukkaat ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä kuntien varhaiskasvatuspalveluihin. Parhaan huoltajien arvion saa lasten huomioiminen ja kasvatus yksilönä. Tulokset ilmenevät Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten yhteisen asiakaskyselyn tuloksista. Se toteutettiin loka- ja marraskuussa 2017 kunnallisessa ja yksityisessä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa olevien lasten vanhemmille. Helsingin suomenkielisen varhaiskasvatuksen osalta vastausmäärä oli 8 209 vastausta. Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen osalta vastausmäärä oli 636.

Huoltajille on tärkeää lasten hyvinvointia edistävä arki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Kyselyn perusteella huoltajat kiinnittävät erityisesti huomiota pukemis-, ruokailu- ja päivälepotilanteiden sujumiseen. Huoltajilla on myös odotuksia ja tarpeita mm. sukupuolisensitiiviseen varhaiskasvatukseen, katsomuskasvatukseen ja kasvun ja oppimisen tarpeiden huomioimiseen.

Perheet ovat yleisesti tyytyväisiä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aloittamiseen. Vanhemmista on tärkeää saada tietoa siitä, miten lapsen aloitus varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa sujuu. Varhaiskasvatuksen, sosiaalityön ja neuvolapalvelujen ohjeistuksia toivotaan nykyistä paremmin yhteensopiviksi.

Eniten kriittisiä arvioita sai viestintä. Huoltajat kaipaavat yhtenäistä, lapseen liittyvien tietojen kannalta tietoturvallista sähköistä viestintäkanavaa. Huoltajille mieluisin tapa saada tietoa toiminnasta ja tapahtumista on sähköposti. Lisäksi sosiaalisen median kanavien, kuten blogien ja Facebook-ryhmien, käyttöön oltiin tyytyväisiä.

7.3. Kouluterveyskysely 2017: Suurin osa helsinkiläisistä lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä ja voi hyvin

Helsinkiläisten alakoululaisten hyvinvointi on Kouluterveyskysely 2017:n mukaan varsin hyvällä tasolla. 8.- ja 9.-luokkalaisten elintavat näyttävät parantuneen lukuun ottamatta liikunnan harrastamista, ylipainoa ja nukkumista. Lukion ja ammattiin opiskelevien hyvinvoinnissa on yhä eroja, mutta ne ovat kaventuneet. Syynä on se, että ammattiin opiskelevien hyvinvointi on kohentunut usealla mittarilla, mutta lukiolaisten heikentynyt. Tiedot ilmenevät kouluterveyskyselyn Helsingin kuntakohtaisista tuloksista.

Noin seitsemän helsinkiläislasta ja -nuorta kymmenestä tuntee itsensä arvokkaaksi ja he kokevat elämänhallintansa olevan kunnossa. Lisäksi kahdeksan nuorta kymmenestä kokee, että elämällä on päämäärä ja tarkoitus, ja he pystyvät tekemään elämäänsä liittyviä päätöksiä ja toimimaan sen mukaisesti. Tärkeimpiä yhteisöjä lapsille ja nuorille ovat perhe, ystäväporukka ja lähiyhteisö.

Nuorten alkoholin ja tupakan käyttö on vähentynyt

Raittiiden helsinkiläisnuorten osuus on koko maan trendin mukaan lisääntynyt. Humalahakuinen juominen on vähentynyt eniten 8.- ja 9.-luokkalaisten sekä ammattiin opiskelevien osalta. Silti toisen asteen opiskelijoista neljännes on edelleen tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa. Tupakointi on nuorilla vähentynyt, mutta nuuskan käyttö on lievässä kasvussa.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijat suhtautuvat lukiolaisia myönteisemmin ikäistensä erilaiseen päihteidenkäyttöön.

Vaikka helsinkiläislapset ja -nuoret kokevat terveytensä keskimäärin hieman paremmaksi kuin koko maassa, joka viides toisella asteella opiskelevista tytöistä kokee terveytensä heikoksi. Tytöt kokevat myös poikia useammin väsymystä, koulu-uupumusta ja päänsärkyjä sekä selvästi enemmän ahdistuneisuusoireita. Ahdistuneisuuden kokemukset ovat myös lisääntyneet jonkin verran vuoteen 2013 verrattuna. Elintapojen osalta edelleen joka kolmas jättää koululounaan syömättä, yläluokkalaisten ja toisen asteen opiskelijoiden ylipainoisuus on lisääntynyt ja osa nuorista ei liiku ollenkaan.

Koulusta pidetään, mutta siellä myös yhä kiusataan

Helsinkiläislapset ja -nuoret pitävät koulunkäynnistä, ja luokkien työrauha on edelliseen kyselyyn verrattuna parantunut. Silti koulukiusaaminen on varsin yleistä. Koulukiusaamisesta kärsivät edelleen useammin pojat, ja he ovat useammin myös itse kiusaajina. Kyselystä kävi ilmi myös muita huolestuttavia piirteitä: joka kymmenennellä yläluokkalaisella ei ole läheistä kaveria ja monet kokevat yksinäisyyttä. Alaluokilla melkein kaikilla on vielä vähintään yksi hyvä kaveri.

Tytöillä ja pojilla on lähes yhtä usein joku viikoittainen harrastus, eikä eroja koko maahan juuri ole. Helsinkiläispojista yli kolmannes kokee, että omalla asuinalueella on mielenkiintoista vapaa-ajan toimintaa, tytöistä vain viidennes.

7.4. Lasten hyvinvointi-indikaattoritutkimus

Helsingin kaupunki julkisti vuoden aikana ensimmäisen lasten hyvinvointi-indikaattoritutkimuksensa. Tutkimuksen mukaan positiivisten Wilma-merkintöjen määrä ylitti negatiivisten määrän ja luvattomien koulupoissaolojen määrä oli saatu puolittumaan sen jälkeen, kun kouluissa otettiin käyttöön yhteneväiset poissaoloihin puuttumisen portaat. Lisäksi helsinkiläisissä peruskouluissa otettiin käyttöön uusittu versio koulun hyvinvointiprofiilista.

8. Tilat – uudenlaiset oppimisympäristöt

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla tilojen joustavaa yhteiskäyttöä ja tilatehokkuutta suunnitellaan, seurataan ja toteutetaan kaikkien palvelujen tarpeet huomioiden.

Uusi pedagogiikka varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien mukaisesti edellyttää myös uudenlaisia oppimisen tiloja. Digitalisaatio mahdollistaa ajasta ja paikasta riippumattoman opiskelun ja oppimisen ja koko kaupunki on oppimisen ympäristö. Tilasuunnittelussa tämä tarkoittaa uutta pedagogiikkaa edistäviä, käyttäjälähtöisiä, muuntojoustavia, laadukkaita, ekologisia, terveellisiä, turvallisia sekä viihtyisiä tiloja.

Uudenlaisia oppimisympäristöjä toteutetaan erikokoisina ja eri tavalla kalustettuina ja varustettuina tiloina. Olemassa olevissa tiloissa fyysiset oppimisen ympäristöt toiminnan tarpeisiin luodaan muunneltavilla ja liikuteltavilla irtokalusteilla sekä esitystekniikalla.

Oppimisen tiloina toimivat myös muiden toimialojen ja toimijoiden yhteiskäyttötilat sekä koulun ulkopuoliset luonto-, kaupunki- ja virtuaaliset ympäristöt. Helsinki tarjoaa ainutlaatuiset mahdollisuudet oppimisympäristön laajentamiseen urbaaniin ympäristöön, kansalaisyhteiskuntaan, yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, kulttuuriin ja monipuoliseen työelämään. Luonnossa, yhteiskunnassa ja työelämässä toimimalla oppiminen kytketään autenttisiin ilmiöihin ja toimijoihin paikallisesti ja globaalisti.

Teknologia integroituu tilaan ja tukee yhteisöllistä työskentelyä, tiedonhallintaa ja vuorovaikutusta. Virtuaaliratkaisut voidaan laajentaa osaksi toimipisteen ulkopuolista ympäristöä ja verkostoja. Uusi pedagogiikka ja toimintatavat sekä palveluverkkotarkastelu tehostavat toimialan tilankäyttöä.

Uusien varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien tilatarpeisiin aloitettiin 2016 tilojen suunnitteluohjeiden päivittäminen. Varhaiskasvatuksen päiväkodin käsikirja valmistui, ja käsityön- ja oppilashuoltotilojen ohjeistusten päivitys käynnistettiin. Tieto- ja viestintäteknologian suunnitteluohje rakennushankkeita varten päivitetään varhaiskasvatuksen osalta.

Toimialan oppimisen tilat ovat avoimia myös muille toimijoille. Koulujen ja oppilaitosten liikuntatilojen hallinnointi ja varaaminen siirtyivät kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalle heinäkuussa. Tilojen kansalaiskäyttöä helpotetaan ja kulunvalvontaa tehostetaan. Varausjärjestelmiä sähköistetään ja yhtenäistetään yhteistyössä muiden toimialojen kanssa.

8.1. Uudet ja perusparannetut tilat

Perusparannuksista valmistuivat lasten päiväkoti Virkkula alatalo, Kaisaniemen, Oulunkylän, Keinutien ja Pihlajamäen ala-asteet, Hoplaxskolan Solnantien toimipiste, Stadin ammattiopiston Teollisuuskadun toimipiste sekä Stadin ammattiopiston Prinsessantien toimipisteen kolmas vaihe.

Helsingissä aloitti viisi uutta yhtenäistä peruskoulua 1. elokuuta 2017. Jätkäsaaren peruskoulu aloitti toimintansa vuosiluokilla 1–2. Päiväkoti Jätkäsaari ja Jätkäsaaren peruskoulu toimivat samoissa tiloissa Jätkäsaaren lastentalossa. Palveluverkkotarkastelujen tuloksena muodostettiin neljä uutta yhtenäistä peruskoulua: Merilahden peruskoulu, Puistopolun peruskoulu, Vesalan peruskoulu ja Vuoniityn peruskoulu. Grundskolan Norsenin peruskorjauksen valmistuttua koulun vuosiluokkien 5 ja 6 oppilaat siirtyivät Unioninkatu 2 kiinteistöön.

Päiväkoti Jätkäsaaren lisäksi muita uusia päiväkotitiloja otettiin käyttöön vuoden 2017 alussa Koskelan sairaala-alueella päiväkoti Koskelanpuisto 63 paikkaa, elokuussa 28 paikkaa esiopetustoiminnalle Pohjois-Haagassa ja 81 paikkaa Herttoniemenrannassa koululta vapautuneisiin tiloihin Tuorinniemen päiväkodin yhteydessä.

Päiväkoti-, koulu- ja oppilaitoskiinteistöissä toteutettiin myös useita pieniä toiminnallisia muutostarpeita, joita kartoitettiin vuosittaisella kyselyllä.

Lähiörahaston rahoittaman Inspiroivat koulupihat ja -luokat -yhteistyöhankkeen kautta toteutettiin Meri-Rastilan, Heteniityn ja Suutarinkylän pihasuunnitelmat.

Kiireellinen tilakartoitus ja suunnittelu syksyllä toteutuvan 5-vuotiaiden maksuttoman päivähoidon lisätilatarpeiden toteuttamiseksi käynnistettiin kaupunkiympäristön toimialan kanssa.

Keväällä 2017 varhaiskasvatuksen ja Helsingin työväenopiston hallinto muuttivat Töysänkadun monitilatoimiston tiloihin, mikä tehosti merkittävästi tilatehokkuutta toimialan hallinnon osalta.

Stadin ammattiopistossa Roihupellon kampuksen suunnittelu eteni ja lisäksi käynnistyi koko oppilaitoksen tilojen toimipaikkaverkon muutoksen suunnittelu. Merkittäviä perusparannuskorjauksia valmistui, kun Teollisuuskadun tilat ja Prinsessantien toimipaikan toisen vaiheen remontit valmistuivat.

Teollisuuskadulla on tilat aikuisopiston hallinnolle, sosiaali- ja terveysalan sekä turvallisuusalan koulutuksille ja johtamiskoulutuksille. Tiloissa toimii Stadin osaamiskeskus sekä työelämä- ja oppisopimuspalvelut. Henkilöstöä Teollisuuskadulla on noin 160 ja tutkinto-opiskelijoita noin 1 300. Lisäksi tiloja käyttävät osaamiskeskuksen opiskelijat ja lyhyt- ja korttikoulutuksen opiskelijat, ja tilat ovat olleet täydessä käytössä koko syyslukukauden.

Kesällä 2017 otettiin käyttöön Prinsessantien peruskorjauksen toisen vaiheen tilat. Tilat on peruskorjattu nykyaikaisiksi ja ne mahdollistavat monipuoliset oppimisympäristöt opiskelijoille. Prinsessantien toimipaikassa tarjotaan hotelli-, ravintola- ja cateringalan, elintarvikealan ja matkailualan perustutkintoja sekä ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa VALMA-koulutusta ja ammatti- ja erikoisammattitutkintoja hotelli-, ravintola-ja elintarvikealoilla. Uudistuneissa tiloissa on otettu myös huomioon uusi luonto- ja ympäristöalan koulutus, joka aloitetaan Prinsessantiellä syksyllä 2018.

8.2. Palveluverkko

Syksyllä 2016 aloitettu ruotsinkielisen palveluverkon tarkastelu pohjoisella alueella jatkui. Lukioverkon palveluverkkotarkastelu käynnistettiin.

Palveluverkkotarkastelun tuloksena lakkautettiin elokuusta 2017 lukien ryhmäperhepäiväkoti Luumu Malmilla sekä ryhmä Jyvän 18 paikkaa Latokartanossa.

Uusi vuosittainen kasvatuksen ja koulutuksen toimialan sisäinen tilaverkkotarkastelu aloitettiin: kaikkien palvelujen tarpeet ja tilat kartoitettiin yhdessä koko kaupungin osalta.

Kaupunkiympäristön toimialan kanssa toteutettiin Mellunkylän alueellinen palveluverkkotarkastelu loppuvuodesta 2017.

8.3. Ympäristöpalvelut

Helsingin tavoitteena oli, että kiinteistöjen kokonaisenergiankulutus vähenee vuonna 2017 yhteensä 10 % vuoden 2010 tasosta sääkorjattuna, mukaan lukien aikaisempien vuosien säästötavoitteet. Kasvatuksen osalta tavoite jäi tarkastelukaudella saavuttamatta. Sääkorjattuna vuonna 2017 kulutettiin lämpöä 146 071 MWh ja sähköä 53 553 MWH, yhteensä 199 624 MWh. Vuonna 2010 lämpöä kului 143 027 MWh ja sähköä 49 111 MWh, yhteensä 192 245 MWh. Tämä tarkoittaa 3,7 % lisäystä energiankulutuksessa vuoteen 2010 verrattuna. Energiankulutusta kasvattaa korjausrakentamisen yhteydessä toteutettava painovoimaisen ilmanvaihdon muuttaminen koneelliseksi ja tilojen iltakäytön lisääminen. Toimitilojen kiinteistönhoidosta vastaa kaupunkiympäristön toimiala.

Toimialalla Vihreä lippu -ohjelmassa oli mukana 32 päiväkotia, leikkipuistoa, koulua, oppilaitosta ja työpajaa. Okka-säätiön ympäristösertifikaatti oli neljällä toimipisteellä. Varhaiskasvatuksessa oli 80 ekotukihenkilöä. Ekotukiopettajia oli perusopetuksessa 300, lukio- ja ammatillisessa koulutuksessa 25, ruotsinkielisessä perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa 30 ja työväenopistoissa 10.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala oli mukana myös Itämerihaasteessa.

Luontokoulutoimintaa tarjosivat Harakan luontokeskus ja Meriharjun luontotalo, ja niihin osallistui yli 2 000 oppilasta.

Viisi koulua oli mukana 50/50-hankkeessa, jossa koulu saa omaan käyttöön osan säästetystä energian- tai vedenkulutuksesta.

Ruotsinkielisissä palveluissa koulut käyttivät Kettu-kestävän kehityksen opasta ympäristötyössä ja kouluilla toimi omat ympäristöryhmät. Earth Hour oli suosittu teemapäivä ja oppilaat osallistuivat luontokouluihin.

Lukioilla ja Stadin ammattiopistolla oli runsaasti erilaisia teemoja ja kampanjoita kestävään kehitykseen liittyen. Opiskelijat jatkoivat usean vuoden ajan tehtyä yhteistyötä Itämeri-koulujen kanssa, mikä näkyi opetussuunnitelmissa eri oppiaineissa. Erilaiset kierrätystapahtumat jätteen vähentämiseksi (erityisesti ruokajätteen) sekä opintokäynnit liittyivät kiinteästi opintoihin.

Kaupungin keskipitkän aikavälin tavoitteena oli saada 50 % kaupungin hankintapäätöksistä sisältämään ympäristökriteereitä vuoteen 2015 mennessä ja 100 % vuoteen 2020 mennessä. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla vuonna 2017 tehdyissä kilpailutuksissa noin 30 prosentissa käytettiin kestävän kehityksen mukaisia periaatteita. Toimialamme hankinnoissa painotetaan ekologisuutta ja elinkaariajattelua, kuten myös käytöstä poiston jälkeisiä vaikutuksia.

Päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten jokapäiväisessä toiminnassa on pyritty myös ruoka-, siivous-, kouluisäntä- ja kiinteistönhuoltopalveluiden mahdollisimman ekologiseen toimintaan sekä käytetyissä menetelmissä että aineissa.

Kaupungin strategian mukaisesti kasvatuksen ja koulutuksen toimiala edistää käytössä olevien kiinteistöjen monipuolisempaa ja laajempaa käyttöä iltaisin ja viikonloppuisin kaupungin kokonaisedun lisäämiseksi. Tämä näkyy lisääntyneenä veden ja energian kulutuksena.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala on valmis käyttämään ekologista energiaa, mikäli sitä on saatavissa, ja talousarviossa varaudutaan sen mahdollisesti kalliimpaan hintaan.

Ruokapalveluissa tilataan palveluntarjoajilta ekologista ruokaa, osoitettujen määrärahojen puitteissa.

9. Turvallisuus

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan johto vastaa turvallisuuden järjestämisestä ja huolehtii, että toimintaympäristö mahdollistaa turvallisen työskentelyn sekä turvallisen ja laadukkaan opetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön.

Toimialalla käynnistettiin vuonna 2017 laaja-alaisesti turvallisuuteen liittyvien toimintamallien ja ohjeistusten kehittäminen ja yhtenäistäminen. Vuonna 2017 käynnistettiin toimialan johdolle ja henkilöstölle suunnattujen turvallisuuteen liittyvien verkko- ja lähikoulutusten valmistelu. Toimialan toimipisteiden turvalaitteiden uusimiseen ja hankintaan varattiin investointirahoitusta vuodelle 2018.

Toimialalla turvallisuutta hallitaan riskienarviointiin perustuen ja toteuttamalla tarkoituksenmukaisia riskienhallintoimenpiteitä. Toimiala seuraa sisäiseen ja ulkoiseen toimintaympäristöön liittyvää turvallisuuden tilannekuvaa ja ennakoi niissä tapahtuvia muutoksia.

10. Kasvatuksen ja koulutuksen organisoituminen

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala aloitti toimintansa 1.6.2017 osana kaupungin uutta organisaatiota. Muutoksessa opetusvirasto, varhaiskasvatusvirasto, Helsingin työväenopisto ja Helsingfors arbis yhdistyivät. Toimialan tehtävänä on mahdollistaa kaikenikäisten helsinkiläisten elinikäinen oppiminen. Toimialan henkilöstömääräksi muodostui yhteensä noin 13 000 kasvatuksen ja koulutuksen ammattilaista.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala toimii kasvatus- ja koulutuslautakunnan alaisuudessa. Lautakunta huolehtii kaupungin varhaiskasvatuksesta, esiopetuksesta, perusopetuksesta ja lukiokoulutuksesta, suomenkielisestä ammatillisesta koulutuksesta sekä vapaasta sivistystyöstä.

Lautakunnalla on kaksi jaostoa: suomenkielinen jaosto ja ruotsinkielinen jaosto. Kasvatus- ja koulutuslautakunnassa on 13 jäsentä ja kummassakin jaostossa 9 jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen. Toimialajohtaja toimii lautakunnan ja sen suomenkielisen jaoston esittelijänä. Toimialajohtajan lisäksi esittelijöinä toimivat palvelukokonaisuuksien johtajat. Kasvatus- ja koulutuslautakunnan ruotsinkielisen jaoston esittelijänä toimii ruotsinkielisen palvelukokonaisuuden johtaja. Kasvatus- ja koulutuslautakunnan sekä sen suomenkielisen jaoston sihteerinä toimii Jaana Lax. Ruotsinkielisen jaoston sihteerinä toimii Ann Holm-Dellringer.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta kokoontui vuoden 2017 aikana (1.6.2017 lähtien) seitsemän kertaa. Lautakunnan jaostot kokoontuivat molemmat viisi kertaa.

Jäsen	**Varajäsen**
Pia Pakarinen, puheenjohtaja (Kok.)	**Timo Raittinen**
Emma Kari, varapuheenjohtaja (Vihr.)	**Markku Hannula**
Mirita Saxberg (Kok.)	**Tarik Ahsanullah**
Ted Apter (Kok.)	**Tiina Larsson**
Dani Niskanen (Kok.)	**Hanna Lähteenmäki**
Fatim Diarra	**Seppo Siika-Aho**
Otso Kivekäs (Vihr.)	**Anu Korppi**
Abdirahim Mohamed (SDP)	**Johanna Laisaari**
Ville Jalovaara (SDP)	**Nina Castén** 13.11.2017 alkaen
	Terhi Mäki 13.11.2017 saakka
Vesa Korkkula (Vas.)	**Kirsi Pihlaja**
Petra Malin (Vas.)	**Heikki Valmu**
Pia Kopra (PS)	**Aleksi Niskanen**
Martina Harms-Aalto (RKP)	**Joakim Horsma**

Suomenkielisen jaoston jäsenet

Jäsen	**Varajäsen**
Emma Kari, puheenjohtaja (Vihr.)	**Seppo Siika-Aho**
Johanna Laisaari, varapuheenjohtaja (SDP)	**Eevi Kirjasniemi** 4.12.2017 alkaen
	Nina Castén 4.12.2017 saakka
	Arttu Hautamäki
Mirita Saxberg (Kok.)	**Ujuni Ahmed**
Dani Niskanen (Kok.)	**Laura Vanamo**
Matias Pajula (Kok.)	**Markku Hannula**
Johanna Nuorteva (Vihr.)	**Kiia Klemola**
Antti Möller (Vihr.)	**Petra Malin**
Vesa Korkkula (Vas.)	**Ville-Veikko Rantamaula**
Elina Das Bhowmik (Kesk.)	

Ruotsinkielisen jaoston jäsenet

Jäsen	**Varajäsen**
Martina Harms-Aalto, puheenjohtaja (RKP)	**Benjamin Ellenberg**
Ted Apter, varapuheenjohtaja (Kok.)	**Maria Elena Cowell**
Veera Hellman (Kok.)	**Dennis Hamro-Drotz**
Nora Lindström (Vihr.)	**Bernt Nordman**
Theo Tyrväinen (Vihr.)	**Lena Sjöberg**
Hildur Boldt (SDP)	**Thomas Micklin**
Joonas Leppänen (Vas.)	**Maarit Fredlund**
Joakim Horsma (RKP)	**Runa Ismark**
Karin Palmén (RKP)	**Sebastian Weckman**

Toimialaan kuuluu neljä palvelukokonaisuutta sekä hallinto- ja tukipalvelut. Palvelukokonaisuuksia ovat varhaiskasvatus ja esiopetus, perusopetus, lukio- ja ammatillinen koulutus ja vapaa sivistystyö sekä ruotsinkieliset palvelut. Toimialalla työskentelee noin 13 000 alan ammattilaista ja sitä johtaa toimialajohtaja Liisa Pohjolainen.

Varhaiskasvatus ja esiopetus palvelukokonaisuuden vastuulla ovat suomenkielinen varhaiskasvatus, esiopetus, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta sekä leikkipuistotoiminta. Varhaiskasvatus on jaettu kymmeneen alueeseen. Palvelukokonaisuudessa työskentelee yhteensä noin 5 230 henkilöä, joista lastenhoitajia on 2 326 ja lastentarhanopettajia 1 564. Muita palvelukokonaisuudessa työskenteleviä suurempia ammattiryhmiä ovat muun muassa 132 perhepäivähoitajaa, 181 erityisavustajaa (osa koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnassa), 231 päiväkotiapulaista ja leikkipuistotoiminnassa 169 ohjaajaa. Palvelukokonaisuutta johtaa varhaiskasvatusjohtaja Satu Järvenkallas.

Perusopetus palvelukokonaisuuden vastuulla on suomenkielinen perusopetus ja oppilashuoltopalvelut. Perusopetuksen alueelliset palvelut on jaettu viiteen alueeseen: itäinen, koillinen, läntinen-pohjoinen, eteläinen-keskinen ja kaakkoinen. Palvelukokonaisuudessa työskentelee yhteensä noin 3 430 henkilöä, joista 2 886 on opettajia, 351 koulunkäyntiavustajia, 80 rehtoreita, 54 kuraattoreita ja 47 psykologeja. Palvelukokonaisuutta johtaa perusopetusjohtaja Outi Salo.

Lukio, ammatillinen koulutus ja vapaa sivistystyö palvelukokonaisuuden vastuulla ovat lukiokoulutus, suomenkielinen ammatillinen koulutus, etsivä nuorisotyö, suomenkielinen vapaa sivistystyö ja toisen asteen opiskelijahuollon palvelut. Palvelukokonaisuudessa työskentelee yhteensä 1 510 henkilöä ja heistä noin 477 lukiokoulutuksessa, 918 ammatillisessa koulutuksessa, 48 vapaassa sivistystyössä (pois lukien tuntiopettajat) ja 68 toisen asteen

opiskelijahuollon palveluissa. Palvelukokonaisuutta johtaa lukio- ja ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön johtaja Arja Kukkonen.

Lukiokoulutus tarjoaa suomenkielistä lukiokoulutusta valtakunnallisine erityistehtävineen sekä lukioon valmistavaa koulutusta maahanmuuttajille ja muille vieraskielisille. Helsingin kaupungilla on 12 suomenkielistä lukiota (1 aikuislukio).

Stadin ammattiopisto ja - aikuisopisto tarjoavat ammatillista perus- ja lisäkoulutusta, nivelvaiheen koulutusta, oppisopimuskoulutusta ja työpajatoimintaa. Ammatillisen koulutuksen toimipaikkoja on 17.

Helsingin työväenopisto tarjoaa vapaan sivistystyön palveluita järjestämällä kursseja ja harrastusmahdollisuuksia aikuisille, kuten avoimia yleisluentoja, tapahtumia, konsertteja, näyttelyitä, avointa yliopisto-opetusta, taiteen aikuisille perusopetusta, kohderyhmäopetusta maahanmuuttajille, senioreille, perheille ja erityisryhmille. Opiskelu on pääsääntöisesti iltapainotteista, mutta tarjonnassa on myös päiväkursseja. Toimipisteitä on 11 ja opetuspisteitä yli 70 eri puolilla kaupunkia.

Ruotsinkielisten palveluiden palvelukokonaisuuden vastuulla ovat ruotsinkielinen varhaiskasvatus, esiopetus, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta, leikkipuistotoiminta, perusopetus ja muu perusopetuslain mukainen toiminta, lukiokoulutus, etsivä nuorisotyö, nuorten työpajatoiminta ja ruotsinkielinen vapaa sivistystyö, Helsingfors Arbis. Ruotsinkielisessä palvelukokonaisuudessa työskentelee yhteensä noin 940 henkilöä, heistä 413 varhaiskasvatuksessa, 372 perusopetuksessa, 93 lukiokoulutuksessa, 28 vapaassa sivistystyössä (pois lukien tuntiopettajat) sekä 35 asiantuntija- ja toimistopalveluissa ja johdossa. Palvelukokonaisuutta johtaa ruotsinkielisen palvelukokonaisuuden johtaja Niclas Grönholm.

Toimialan yhteiset hallinto- ja tukipalvelut muodostuvat seitsemästä eri palvelusta, joita ovat hallintopalvelut, henkilöstöpalvelut, kehittämispalvelut, talous- ja suunnittelupalvelut, tietohallintopalvelut, tilapalvelut sekä viestintäpalvelut. Hallinto- ja tukipalveluissa työskentelee yhteensä noin 500 henkilöä ja heistä lähes puolet suoraan kouluilla ja oppilaitoksissa erilaisissa tukitehtävissä. Hallinto- ja tukipalveluja johtaa hallintojohtaja Kati Takanen. Häntä sijaisti henkilöstöpäällikkö Tiina Harju-Kukkula.

Hallinnon osalta vuosi 2017 oli muutoksen ja uudistumisen vuosi monella tapaa. Työyhteisöt, esimiehet, organisaatio, yhteistyöverkostot ja toimintatavat muuttuivat uudistuksen yhteydessä. Lisäksi hallinnon henkilöstö muutti työskentelemään Töysänkadulle yhteiseen uuteen monitilatoimistoon. Syksyn aikana toimintaa organisoitiin vastaamaan toimialan tavoitteita ja tarpeita. Hallinnon palvelut laativat kuvaukset toimintatavastaan sekä palvelun henkilöstösuunnitelman. Henkilöstön tehtäväkuvauksia tarkennettiin ja uusittiin vastaamaan uuden toimialan tarpeita. Samalla uutta henkilöstöä rekrytoitiin ja perehdytettiin. Henkilöstö ja esimiehet saivat muutokseen tukea yhteisestä työhyvinvointihankkeesta, jonka valmennuksia räätälöitiin eri yksiköihin heidän oma tilanteensa ja tarpeensa huomioiden.

11. Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon tilat 31.12.2017

	Suomenkielinen varhaiskasvatus	Ruotsinkielinen varhaiskasvatus	kaikki yhteensä
Kaupungin päiväkodit	282	44	326
Päivähoitoyksiköt	150	20	170
Ympärivuorokautista hoitoa tarjoavat päiväkodit	6		6
Ryhmäperhepäiväkodit	50	8	58
Muu perhepäivähoito, hoitajat	128	1	129
Ostosopimuspäiväkodit	2	7	9
Päiväkotien kerhot (0-6v)	91		
Leikkipuistojen kerhot (0-6v)	64		
Leikkipuistot	65		
Perhetalot	4		
Päiväkotien tilapaikat	22 818	1 939	24 757

Liitetaulukko 2. Varhaiskasvatuksessa ja päivähoidossa olevien lasten määrä 31.12.2017

	Suomenkielinen varhaiskasvatus	Ruotsinkielinen varhaiskasvatus	kaikki yhteensä
Kaupungin päiväkodit	23 214	1 866	25 080
Perhepäivähoito	881	90	971
Ostosopimuspäiväkodit	71	207	278
Maksusitoumus	281		281
kaupungin varhaiskasvatus yhteensä	**24 447**	**2 163**	**26 610**
Alle kouluikäisten kerhot	1 175		1 175
Kehitysvammaisten lasten iltapäivätoiminta	354		354
kerhot ja iltapäivätoiminta yhteensä	**1 529**		**1 529**
Kaupungin päiväkotien esiopetus	4 976	336	5 312
Ostosopimuspäiväkotien esiopetus	16	2	18
esiopetus yhteensä	**4 992**	**338**	**5 330**
Yksityisen hoidon tuki			3 451
Kotihoidon tuki			8 140
varhaiskasvatus ja päivähoito yhteensä			**39 730**

Liitetaulukko 3. Peruskoulujen lukumäärä 2012-2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kaupungin suomenkieliset peruskoulut	**101**	**99**	**99**	**98**	**91**	**87**
yhtenäiset peruskoulut	24	24	24	23	27	30
peruskoulut, joissa luokat 1-6	59	58	58	58	51	46
peruskoulut, joissa luokat 7-10	9	9	9	9	6	4
erityiskoulut	8	7	7	7	6	6
sairaalakoulut	1	1	1	1	1	1
Kaupungin ruotsinkieliset peruskoulut	**22**	**21**	**17**	**16**	**16**	**14**
yhtenäiset peruskoulut	3	3	4	4	4	5
peruskoulut, joissa luokat 1-6	15	15	11	11	11	9
peruskoulut, joissa luokat 7-10	3	3	2	1	1	0
erityiskoulut	0	0	0	0	0	0
sairaalakoulut	1	0	0	0	0	0
Valtion koulut	**7**	**7**	**7**	**7**	**7**	**7**
Yksityiset koulut	**20**	**20**	**20**	**20**	**20**	**20**
Kaupungin peruskoulut yhteensä	**123**	**120**	**116**	**114**	**107**	**101**
Kaikki Helsingin peruskoulut yhteensä	**150**	**147**	**143**	**141**	**134**	**128**

Liitetaulukko 4. Peruskoulujen oppilaiden lukumäärä 2012-2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Suomenkieliset peruskoulut	33 488	33 893	34 522	35 268	36 327	37 627
Ruotsinkieliset peruskoulut	3 234	3 198	3 235	3 327	3 435	3 532
Kaupungin peruskoulut	**36 722**	**37 091**	**37 757**	**38 595**	**39 762**	**41 159**

Perusopetuksen oppilasmäärissä on mukana opetustoimen järjestämä esiopetus ja valmistavan opetuksen oppilaat, mutta ei sairaalaopetuksen oppilaat.

Liitetaulukko 5. Lukioiden lukumäärä 2012-2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kaupungin suomenkieliset lukiot	**14**	**13**	**13**	**12**	**12**	**12**
lukiot	13	12	12	11	11	11
aikuislukiot	1	1	1	1	1	1
Kaupungin ruotsinkieliset lukiot	**4**	**4**	**4**	**3**	**3**	**3**
lukiot	4	4	4	3	3	3
aikuislukiot	0	0	0	0	0	0
Valtion lukiot	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**
Yksityiset lukiot	**18**	**18**	**18**	**18**	**18**	**18**
lukiot	16	16	16	16	16	16

aikuislukiot	2	2	2	2	2	2
Kaupungin lukiot yhteensä	**18**	**17**	**17**	**15**	**15**	**15**
Kaikki Helsingin lukiot yhteensä	**41**	**40**	**40**	**38**	**38**	**38**

Liitetaulukko 6. Lukio-opiskelijoiden lukumäärä 2012-2017

	2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Suomenkieliset lukiot	7 033	6 956	6 864	6 906	6 894	6 850
Suomenkieliset aikuislukiot (varsinaiset opiskelijat)	489	451	388	370	401	317
Suomenkieliset lukiot yhteensä	**7 522**	**7 407**	**7 252**	**7 276**	**7 295**	**7 167**
Ruotsinkieliset lukiot	1 191	1 200	1 212	1 186	1 170	1 163
Ruotsinkieliset aikuislukiot (varsinaiset opiskelijat)	61	50	47	35	41	40
Ruotsinkieliset lukiot yhteensä	1 252	1 250	1 259	1 221	1 211	1 203
kaupungin lukiot ja aikuislukiot yhteensä	**8 774**	**8 657**	**8 511**	**8 497**	**8 506**	**8 370**

Aikuislukioiden opiskelijamäärissä ei ole mukana aineopiskelijoita.

Liitetaulukko 7. Stadin ammattiopiston ammatillisen koulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen opiskelijamäärä 2012 - 2017

	2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Ammatillinen koulutus	**7 356**	**7 648**	**8 046**	**8 531**	**8 712**	**8 504**
Kulttuuriala	264	261	272	321	372	289
Tekniikan ja liikenteen ala	3 784	3 927	4 125	4 305	4 400	4 347
Sosiaali- , terveys- ja liikunta-ala	2 493	2 610	2 776	2 994	3 045	2 913
Matkailu-,ravitsemis- ja talousala	482	513	537	547	553	559
Maahanmuuttajien valmistava koulutus	189	219	231	200	0	0
Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valm. koulutus	144	118	105	165	342	398
Oppisopimuskoulutus	**3 043**	**2 574**	**2 587**	**2 626**	**2 366**	**2 293**

Taulukon oppilasmäärät ovat oppilasvuosia eli kevään ja syksyn oppilasmäärien keskiarvoja.

Liitetaulukko 8. Vapaan sivistystyön kurssiopiskelijat 2012 - 2017

	2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Suomenkielinen työväenopisto	75 240	77 794	76 846	77 383	78 000	82 057
Ruotsinkielinen työväenopisto	18 303	17 167	18 961	19 017	18 500	15 934
yhteensä	**93 543**	**94 961**	**95 807**	**96 400**	**96 500**	**97 991**

Liitetaulukko 8. Toimialan henkilöstö 31.12.2017

PALVELUKOKONAISUUS, PALVELU/HENKILÖSTÖRYHMÄ	HENKIL MÄÄRÄ	
HALLINTO	**503**	
VARHAISKASVATUS JA ESIOPETUS	**5230**	
Lastenhoitajat	2326	
Lastentarhanopettajat	1564	
Muu henkilöstö	454	
Päiväkotiapulaiset	231	
Erityisavustajat	181	
Leikkipuistotoiminnan ohjaajat	169	
Päiväkodinjohtajat, palvelun päälliköt	173	
Perhepäivähoitajat	132	
PERUSOPETUS	**3430**	(ei sisällä sivutoimisia tuntiopettajia)
Opetushenkilöstö	2886	
Koulunkäyntiavustajat	351	
Rehtorit	80	
Kuraattorit	54	
Psykologit	47	
Muu henkilöstö	12	
LUKIO-, AMMATILLINEN KOULUTUS JA VAPAA SIVISTYSTYÖ	**1511**	(ei sisällä sivutoimisia tuntiopettajia)
Ammatillinen koulutus	918	
Lukiokoulutus	477	
Toisen asteen opiskelijahuollon palvelut	68	
Vapaa sivistystyö (ei tuntiopettajat)	48	
RUOTSINKIELISTEN PALVELUJEN PALVELUKOKONAISUUS	**941**	(ei sisällä sivutoimisia opettajia)
Hallinto, johto	35	
Varhaiskasvatus	413	
Perusopetus	372	
Lukiokoulutus	93	
Vapaa sivistystyö	28	
HENKILÖSTÖ YHTEENSÄ	**11615**	

12. Lähdeluettelo

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma
Suunnitelma: https://www.hel.fi/static/liitteet/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/Varhaiskasvatus/HKI_VASU_FIN_A4_sivuittain_DIGI_100dpi.pdf

Helsingin opetussuunnitelma
Suunnitelma: http://ops.edu.hel.fi/

3.4. lähdeaineisto: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, tutkija Mikko Silliman
Tutkimus: Targeted Funding, Immigrant Background, and Educational Outcomes: Evidence from Helsinki's “Positive Discrimination” Policy. VATT Working Papers 91

7.1. lähdeaineisto: Varhaiskasvatuksen asiakaskysely
Kysely toteutettiin verkkokyselynä 23.10.–12.11.2017 Espoossa, Helsingissä, Kauniaisissa ja Vantaalla varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa olevien lasten huoltajille. Kysely lähetään yli 55 000 lapsen huoltajalle. Kysymykset koskevat varhaiskasvatus- tai esiopetuspaikan hakemista, aloittamista, lapsen kasvatusta ja opetusta, vanhempien osallisuutta sekä kodin ja varhaiskasvatuksen välistä viestintää. Kyselyllä kerätään tietoa siitä, mitä huoltajat haluavat palvelussa kehittää ja mikä toimii jo hyvin. Pääkaupunkiseudun kuntien yhteinen asiakaskysely on toteutettu edellisen kerran vuonna 2014. Yhteinen kysely on järjestetty kolmen vuoden välein vuodesta 2005 alkaen.

7.2. lähdeaineisto: Kouluterveyskysely 2017
THL:n avoin tulospalvelu: https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tutkimustuloksia.
Tekijät: Stina Högnabba ja Sanna Ranto: Kouluterveyskysely 2017 – katsaus Helsingin tuloksiin, Helsingin kaupunginkanslian tilastoja 2017:12

Helsinkiläisten lasten ja nuorten kokemuksia hyvinvoinnista ja koulunkäynnistä on selvitetty Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen viime syyskuussa julkaiseman kouluterveyskyselyn kaupunkikohtaisista tuloksista.

Kouluterveyskyselyyn vastasivat peruskoulun 4.- ja 5.- sekä 8.- ja 9.-luokkalaiset sekä lukion ja ammattioppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat. Kokonaisarvio eri koulutusasteen oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvoinnista tehdään, kun tulokset ovat täydentyneet.